

TAMPERE.
FINLAND

TAMPEREEN ARKKITEHTUURIOHJELMA

Luonnos 30.5.2023

ESIPUHE

Tampereella arkkitehtuurilla vastataan kauneuden kestäviin ihanteisiin. Arkkitehtuuri on aihe, joka kiinnostaa ja herättää tunteita. Siitä keskusteleminen ja mielipiteiden vaihto nostaa esiin näkemyksiä ja mieltymyksiä, jotka voivat olla selittämättömiä makuasioitakin. Arkkitehtuuri koskettaa meistä jokaista - elämme rakennetussa ympäristössä, joka muodostaa puitteet kaikelle toiminnallemme. Arkkitehtuuri näyttäytyy niin kaupunkikuvassa kuin maisemassakin. Se on mielenkiintoinen yhdistelmä voimakkaita luonnonmuotoja sekä ihmisen käyttöönä muokkaamaa ympäristöä.

Tällaisen jatkuvasti muuttuvan ja elävän kokonaisuuden suunnittelu ja toteuttaminen on sukupolvien yli kestävä työtä.

Tampereen arkkitehtuuriohjelma on laajan joukon tekemän työn lopputulos. Päivitetyin arkkitehtuuriohjelman laatimiseen ovat innostuneesti osallistuneet niin kaupunkilaiset kuin rakennus- ja suunnittelualan ammattilaiset.

Kaupungin ensimmäinen arkkitehtuuriohjelma julkaistiin vuonna 2008. Sen jälkeen asukasmäärä on kasvanut yli 40 000 tamperelaisella. Ohjelman mukaisesti Tampereelle perustettiin kaupunkikuvatoimikunta antamaan näkemyksensä rakennus- ja asemakaavahankkeisiin. Toimikunnan työ on vaikuttanut kaupunkikuvaan myönteisesti.

Ensimmäisen arkkitehtuuriohjelman tavoitteiden mukaisesti toteutettu arkkitehtuuriviikko jatkaa yhä toimintaansa vuosittaisena Tampereen arkkitehtuuri- ja designviikkona. Myös arkkitehtuurikilpailuja on järjestetty enenevässä määrin, mikä näkyy entistä laadukkaampina sekä monipuolisempina kaupunkitiloina ja rakennuksina.

Lukuisten kiinteiden rakennusten ja rakennelmien lisäksi Tampereen kaupunkikuvaan on vaikuttanut voimakkaasti vuosia suunnitellun raitiotieliikenteen käynnistyminen vuonna 2021. Raitiotien laajentuminen tulee muokkaamaan kaupunkikuvaa myös tulevina vuosina sekä suoraan että välillisesti esimerkiksi yhä tiiviimpänä asuinrakentamisena.

Tarve ohjelman uudistamiselle oli kiistaton. Ilmastonmuutokseen ja Tampereen kasvuun liittyviin haasteisiin on mahdollista ja tuleekin vastata myös arkkitehtuurin avulla.

Arkkitehtuurilla voidaan tukea hyvinvointia ja vaikuttaa laajasti kestävytyteen niin ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta kuin kulttuurisesta näkökulmasta.

Vahvan taustatuen uudistustyölle tarjoaa vuonna 2022 julkaistu valtakunnallinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma Kohti kestävä arkkitehtuuria. Tampereen arkkitehtuuriohjelma vastaa siinä esitettyihin tavoitteisiin paikallisella tulkinalla.

Ohjelmaa tehdessä on tiedostettu kasvavan kaupungin haasteet tehokkaan täydennysrakentamisen luomine paineineen. Historiallisen jatkumon näkökulmasta tulevaa kehitystä on ollut parasta tarkastella kaupungin omien vahvuuksien kautta. Tamperelaiset toivatkin ohjelmatyössä esiin, että miellyttävimmät arkiympäristöt ovat vehreitä ja historiallisia.

Tampereella on ainutlaatuiset edellytykset hyödyntää rosoiksi tunnistettua identiteettiään ollakseen tunnettu kansainvälisesti kiinnostavana ja kestävä kaupunkina. Kestävän arkkitehtuurin keinoin luovuudella, rohkeudella ja määrätietoisuudella tarjotaan ratkaisuja niin paikallisten kuin globaaleiden odotusten täyttämiseen.

Aleksi Jäntti, apulaispormestari

Arkkitehtuuriohjelman ohjausryhmän puheenjohtaja

SISÄLTÖ

Esipuhe	2	4 Arkkitehtuuriohjelman toteutus ja seuranta	45
1 Johdanto	4	5 Arkkitehtuuriohjelman uudistamistyö	46
2 Arkkitehtuuriohjelman pääteemat	5	Päätöksenteon vaiheet	46
Tampereen identiteetti	6	Yleisötilaisuudet	46
Kestävä arkkitehtuuri	9	Kyselyt kaupunkilaisille ja ammattilaisille	46
3 Arkkitehtuuriohjelman teemat	13	Teemaryhmätyöskentely	47
Kaupunkiympäristö	14	Työryhmät	47
Historiallinen jatkuvuus	22	Liitteet	50
Uudis- ja täydennysrakentaminen	30		
Vuorovaikutus ja koulutus	37		

1 JOHDANTO

Tampereen arkkitehtuuriohjelma on tehty kaikkia tamperealaisia ja kaupungin rakennettuun ympäristöön vaikuttavia toimijoita varten. Ohjelma sisältää arkkitehtuuria koskevat tavoitteet, joilla ohjataan rakennetun ympäristön laatua, erityisesti sen kauneutta ja kulttuuriarvoja. Pitkäjänteiset tavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi ovat työkalu päättäjiä, viranomaisia, suunnittelijoita ja rakentajia varten sekä apuna myös aktiiviseen kaupunkilaisuuteen.

Tampereen identiteetti ja kestävä arkkitehtuuri ovat koko ohjelman läpileikkaavat teemat ohessa esitetyn kaavion mukaisesti. Näitä pääteemoja käsitellään sekä erikseen, että osana arkkitehtuuriohjelman muita teemoja, joita ovat kaupunkiympäristö, historiallinen jatkuvuus, uudis- ja täydennysrakentaminen sekä vuorovaikutus ja koulutus. Arkkitehtuuriohjelman loppuosassa on kuvailtu ohjelman uudistamistyön ja sen päätöksenteon vaiheita sekä listattu keskeiset käsitteet ja lyhenteet.

Arkkitehtuuriohjelman rakenne perustuu kullekin teemalle asetettuihin tavoitteisiin sekä toimenpiteisiin niiden toteut-

tamiseksi. Tavoitteet on asetettu vuoteen 2050, sillä rakennettuun ympäristöön kiinnittyvät arvot ja kestävyysperiaatteet ovat pysyviä tai vähintäänkin erittäin kauaskantoisia. Sen vuoksi myös muutoksia ja kehitystä on tarkasteltava pitkällä aikavälillä. Arkkitehtuuriohjelman toimenpiteillä tähdätään puolestaan vuoteen 2030, sillä uusia ratkaisumalleja ja keinoja kehitetään kiihtyvään tahtiin.

Vaikka kaikkea matkan varrella tapahtuvaa ei voida ennustaa, Tampereella kaupunkia on aina kehitetty rohkeasti kohti tulevaa. Arkkitehtuuriohjelmassa tamperelainen rohkeus nähdään voimavarana ja tehtävät toimenpiteet on valittu sen mukaisesti. Ne on taulukoitu muistilistoiksi alan toimijoille ja vastuutahoille kunkin teemaluvun loppuun. Jokaisesta tavoitteesta kohden on esitetty keskeisin päätoimenpide täydennettynä muilla toimenpiteillä. Näitä tullaan tarpeen mukaan tarkistamaan ja päivittämään tavoitteisiin pääsemiseksi asetettuihin tavoitevuosiin mennessä.

TAMPEREEN IDENTITEETTI & KESTÄVÄ ARKKITEHTUURI

KAUPUNKIYMPÄRISTÖ

HISTORIALLINEN JATKUVUUS

UUDIS- JA TÄYDENNYSRAKENTAMINEN

VUOROVAIKUTUS JA KOULUTUS

2 ARKKITEHTUURIOHJELMAN PÄÄTEEMAT

TAMPEREEN IDENTITEETTI

Rakennetussa ympäristössä ilmenevä kaupungin identiteetti perustuu Tampereella kahden järven välissä olevaan koskimaisemaan ja sen ympäristön teolliseen kulttuurimaisemaan. Rakennetun ympäristön historia, maisemarakenne vesistö- ja viherrakenteineen on nähtävissä kaupungin ydinkeskustassa ainutlaatuisella tavalla

Osana arkkitehtuuriohjelman vuorovaikutustyötä kaupunkilaisilta ja ammattilaisilta rakennus- ja suunnittelualalla kysyttiin, millaisena Tamperetta pidetään ja mitä ominaisuuksia kaupunkiympäristössä tulisi vahvistaa? Arvostettuina ominaisuuksina nousivat esiin vehreys, taide- ja kulttuurimyönteisyys sekä monipuolisuus. Tätä ilmentäen nykyisessä kaupunkiympäristössä vastaajia miellyttivät eniten historialliset ja vehreät paikat. Arkkitehtuuriohjelman toivottiin kannustavan myös rohkeuteen ja kokeiluihin.

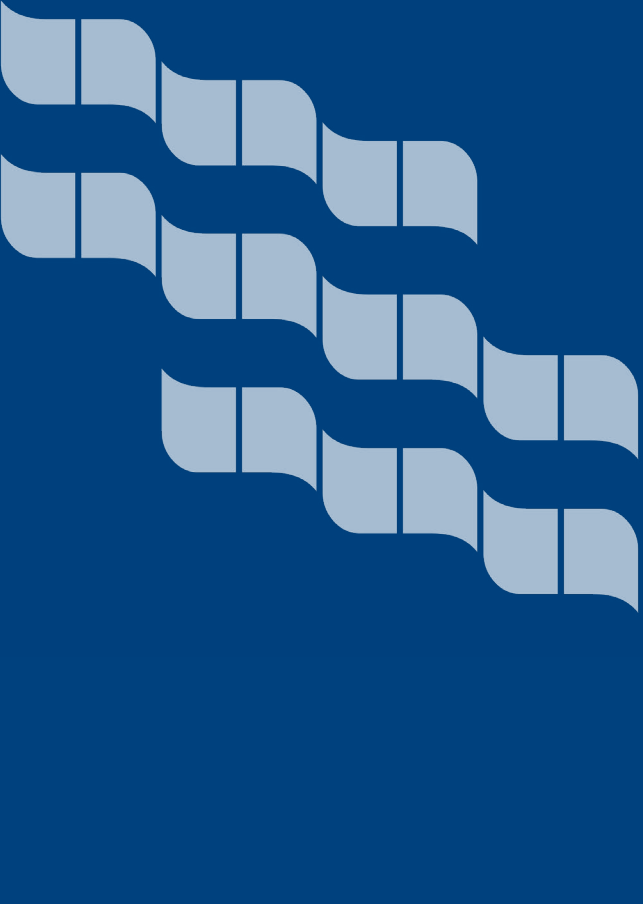
Tampereen kaupunkiympäristön fyysisten ominaispiirteiden tunnistaminen ja tavoitteellinen voimistaminen ovat osa arkkitehtuuriohjelmaa ja siksi kaupungin identiteetti on nostettu toiseksi arkkitehtuuriohjelman pääteemaksi. Identiteettiä koskevat päätavoitteet käsitellään tässä luvussa. Osatavoitteet sekä niihin liittyvät toimenpiteet löytyvät teemakohtaisista luvuista.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

TAVOITTEET

1. Tampere on vehreä kosken ympärille kasvanut järvien ja harjujen kaupunki, jonka monimuotoinen kaupunkiluonto on olennainen osa kaupunkikuvaa, kaupunkirakennetta ja elämyksellistä arkiympäristöä.
2. Tampereella uusi ja vanha kohtaavat mielenkiintoisella, historiallisesti kerroksellisella tavalla.
3. Tampere on kansainvälinen ja rohkea edelläkävijä tulevaisuuden rakentamisessa.
4. Tampere on yhteisöllinen kaupunki, joka toivottaa kaikki tervehdulleiksi.
5. Alueiden ominaispiirteitä arvostetaan. Niitä vaalitaan vanhoilla alueilla voimavarana ja uusilla alueilla niitä kehitetään omaleimaisiksi määrätietoisien suunnittelun ja tavoitteellisen toteuttamisen kautta.

1. TAMPERE ON VEHREÄ KOSKEN YMPÄRILLE KASVANUT JÄRVEN JA HARJUN KAUPUNKI, JONKA MONIMUOTOINEN KAUPUNKILUONTO ON OLENNAINEN OSA KAUPUNKIKUVAA, KAUPUNKIRAKENNETTA JA ELÄMYKSELLISTÄ ARKIYMPÄRISTÖÄ.

Historialliselle ja kulttuuriselle kehitykselle ominainen rohkeus ja kyky uudistua näkyvät kiinnostavana jatkumona Tampereen kaupunkimaisemassa. Vesistöt ja koskimaisema ovat kaupungin monimuotoisen vesistö- ja viherrakenteen sekä virkistysverkoston ydin.

Vehreys näkyy monimuotoisena luontona kaupunkikuvassa. Kaupunkivihreää kehitetään rohkeasti ja erilaiset lähestymistavat ja kokeilut, kuten kesäkeitaat, kasvikatot ja -seinät sekä uudet viherympäristön innovaatiot ovat osa Tampereen kaupunkikehittämistä. Moninainen kaupunkivihreä näkyy viher- ja virkistysalueilla, korttelirakenteissa, urbaaneissa katutiloissa, toreilla ja aukioilla tuottaen elämyksellistä arki- ja tapahtumaympäristöä.

Tampereen maisemarakenne ja ympäristön paikalliset ominaispiirteet toimivat kehittämisen, suunnittelun ja rakentamisen lähtökohtina. Arkkitehtuuri rakennettuna ympäristönä näyttäytyy yhdessä maiseman ja luonnon kanssa kokonaisvaltaisena, identiteettiä ja merkityksiä luovana kulttuuriperintönä. Tämän vuoksi uusien rakennushankkeiden vaikutuksia arvioidaan ennalta myös laajaan kaukomaisemaan ja -näkyymiin.

2. TAMPEREELLA UUSI JA VANHA KOHTAAVAT MIELENKIINTOISELLA, HISTORIALLISTA KERROKSELLISELLÄ TAVALLA.

Tampereen siluetti muuttuu, mutta samalla kaupungin tunnelma säilyy. Arkkitehtuuriohjelmalyöy yhteydessä tehdyn kyselyn vastauksissa esiin tuotu rosoisuus, rouheus ja aitous näkyvät kaupungin keskustan rakennuksissa. Tarkemmin määrittelemättä mitä rosoisuudella tarkoitetaan, sitä arvostetaan, toimintojen väliaikaisuus hyväksytään ja keskeneräisyydellekin on tilaa. Kaupungissa hyödynnetään erilaisia tapoja yhdistää harkiten uutta ja modernia vanhaan ja historiallisesti kerrokselliseen ympäristöön.

3. TAMPERE ON KANSAINVÄLINEN JA ROHKEA EDELLÄKÄVIJÄ TULEVAISUUDEN RAKENTAMISESSA.

Tampereen kaupunki toimii esimerkkinä ja edelläkävijänä rakentamisessa. Kaupungissa tuetaan kokeilukulttuuria kaupunkiympäristössä ja arkkitehtuurissa.

Kaupungin omia hankkeita hyödynnetään uuden tutkimiseen ja innovointiin, sekä lisätiedon ja -arvon tuottamiseen myös muiden toimijoiden hankkeita varten. Kaupungin on esimerkillisellä toiminnallaan mahdollista vaikuttaa muihin toimijoihin ja edistää alan kehitystä. Rohkeudella on sijansa: Se voi yhtäältä ilmetä ratkaisuna säilyttää ja korjata olemassa olevaa tai toisaalta ratkaisuna rakentaa kokonaan uutta ja modernia. Kaupunki kannustaa muita toimijoita hakemaan uudenlaisia ratkaisuja ja tukee näitä sujuvalla lupaprosesseihin liittyvällä tiedonkululla ja käytännöillä. Tamperelainen arkkitehtuuri erottautuu, on omaleimaista ja se tunnetaan niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Se perustuu määrätietoisesti noudatettaville kestävyden periaatteille.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

Rakennetun ympäristön parhaiden ja rohkeimpien ratkaisuiden löytäminen edellyttää myös mahdollisuutta epäonnistua. Kokeilukulttuurilla vähennetään epäonnistumisia, kun kaupunkiympäristön kehittämiskäytännöiden toimivuutta testataan ennen pitkävaikutteisia päätöksiä. Kokeiluvaiheesta kerätään tietoa, jonka pohjalta voidaan tehdä parempia suunnitelmia ja ratkaisuja.

4. TAMPERE ON YHTEISÖLLINEN KAUPUNKI, JOKA TOIVOTTA A KAIKKI TERVE- TULLEIKSI.

Tampereella yhteisöllisyys ilmenee koko kaupungissa eri mittakaavoissa, niin kaupunginosien, kortteleiden kuin rakennusten ja tilojen tasolla. Yhteisöllisyyteen liittyviä asukkaiden, toimijoiden ja yhteisöjen kohtaamisia on mahdollista tukea kaikilla suunnittelutasoilla ja eri vaiheissa. Asemakaavassa voidaan edellyttää keskittämään yhteistiloja korttelikohtaisesti mahdollistamaan hajautettuja tiloja laadukkaammat ja väljemmät puitteet yhteisöllisyyttä varten. Yleisten alueiden suunnittelussa voidaan luoda sosiaalisten kohtaamisten puitteita katu-ympäristöön, aukioille ja puistoihin. Rakentamisen toteutuksen jälkeisellä kunnossapitovaiheella erityisesti julkisessa ulkotilassa on erittäin suuri merkitys paikkojen viihtyisyydelle ja sille, että niissä oleskelu ja kohtaamiset voivat tapahtua yhteisöllisyys toteutua.

5. ALUEIDEN OMINAISPIIRTEITÄ ARVOSTETAAN. NIITÄ VAALITAAN VANHOILLA ALUEILLA VOIMAVARANA JA UUSILLA ALUEILLA NIITÄ KEHITETÄÄN OMALEI- MAISIKSI MÄÄRÄTIE TOISEN SUUNNITTELUN JA TAVOITTEELLISEN TOTEUTTA- MISEN KAUTTA.

Rakennettu kaupunki näyttäytyy myös prosessina, josta erilaiset merkitykset ovat luettavissa. Kaupunkitilan voi nähdä elettyinä tilana, jolla on menneisyys, ja jonka tulevaisuutta muokataan nykyhetkessä. Tampereella kerroksellinen kaupunkirakenne tekee ympäristön merkitykselliseksi ja kiinnostavaksi kertoen nykyihmisille kaupungin kehitymisestä. Muistojen, kuvien ja rakennetun ympäristön kautta muodostuu menneisyyden ja nykyhetken välinen yhteys. Tampereellakin historia kohdataan useimmiten arkiympäristössä, mikä antaa kaupunkilaisille mahdollisuuden rakentaa historiallista identiteettiä kytkemällä menneisyyden merkitykset omaan kokemusmaailmaan.

Uudis- ja täydennysrakentaminen toteutetaan ympäristön ominaispiirteiden ehdoilla, alueet selkeästi erilaisiksi tunnistuen tai määrittäen ja erilaisuutta vaalien. Onnistunut täydennysrakentaminen elävöittää, aktivoi, selkeyttää, tiivistää ja kiinteyttää rakennettua ympäristöä sekä lisää luonnon monimuotoisuutta. Täydennysrakentamisella on mahdollista myös kehittää paikallista rakentamisen perinnettä samalla sitä ylläpitäen. Ympäristön kertovuus lisääntyy, kun vanhaa rakennuskantaa ylläpidetään ja täydennetään taitavasti. Näin välitetään sitä, että jatkuvan täydentymisen ja saneerauksen myötä vanhoilta asuinalueilta häviää piirteitä, joita arvostetaan ne on valittu asuinpaikaksi. Onnistuneen täydentämisen edellytys on suunnitelman kyky ilmentää paikan henkeä.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

KESTÄVÄ ARKKITEHTUURI

Tampere haluaa kasvaa kestävästi. Tämä edellyttää niin ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen kuin kulttuurisenkin kestävyuden huomioimista kokonaisvaltaisesti. Arkkitehtuuri käsittää ihmisen muokkaaman ympäristön yksittäisistä rakennuksista kokonaiseen kaupunkirakenteeseen, joten se on eri mittakaavatasoissaan vaikutussuhteessa kaikkiin kestävyuden osa-alueisiin. Tämän lisäksi kestävyys arkkitehtuurissa tarkoittaa jatkuvaa prosessia, joka huomioi muuttuvan toimintaympäristön. Tampere asettaa joustavasti tarvittavat tavoitteet ja toimenpiteet kestävyuden edistämiseksi osana tätä prosessia.

Tampereen odotetaan kasvavan vuoteen 2040 mennessä yli 300 000 asukkaan kaupungiksi. Kaupunkilaisia on silloin yli 50 000 enemmän kuin vuonna 2023. Kaupunkikehityksessä ja -suunnittelussa painotetaan yhdyskuntarakenteen kestävyyttä kokonaisvaltaisesti niin ympäristön, asukkaiden kuin taloudenkin osalta. Hiilineutraali Tampere 2030-tiekarttaan on kirjattu ilmastonmuutoksen näkökulmasta ekologisesti kestävä kaupunkisuunnittelun ja rakentamisen tavoitteita ja toimenpiteitä. Kaupunki on sitoutunut tiekartan toteuttamiseen.

Suomen arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa 2022–2035 - Kohti kestävää arkkitehtuuria - on esitetty pitkäikäisyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta tarkoittava arkkitehtoninen kestävyys käsite. Sillä tarkoitetaan myös moniaistisuutta ja ylisukupolvista estetiikkaa, joka perustuu luovuuteen ja tähtää korkeaan laatuun. Arkkitehtoninen kestävyys huomioi alueelliset ja paikalliset erityispiirteet, tilallisen kontekstin sekä nykyisten ja tulevien käyttäjien tarpeet tukien paikan hengen vahvistumista. Sen toteutumista auttaa osallistava ja kiireetön suunnitteluprosessi, joka varmistaa lopputuloksen kokonaisvaltaisen laadun ja kestävä arvon.

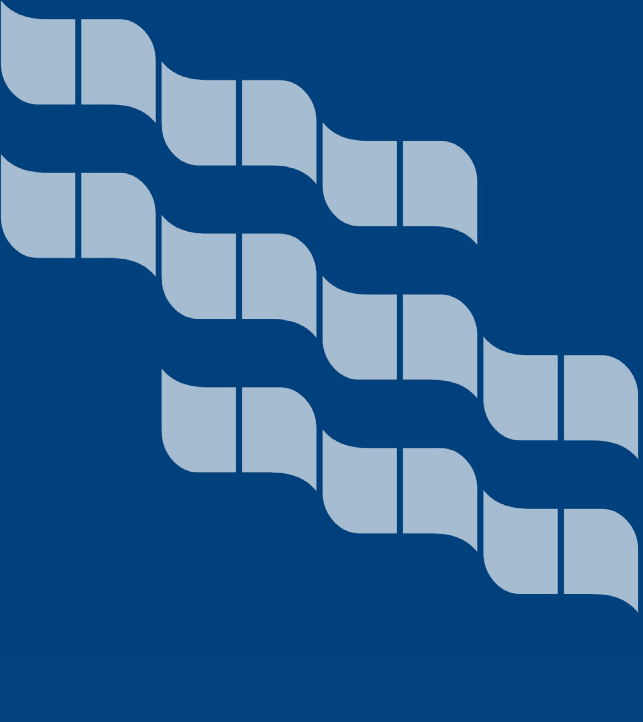
Kestävä rakentamisen ja arkkitehtuurin tärkeyden, ajankohtaisuuden ja laajuuden vuoksi kestävyys on nostettu toiseksi läpileikkaavaksi pääteemaksi Tampereen arkkitehtuuriohjelmassa. Tässä luvussa keskitytään aiheeseen yleisellä, ylemmällä tasolla, ja kestävä arkkitehtuurin osatavoitteet sekä niihin liittyvät toimenpiteet löytyvät teemakohtaisista luvuista.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

TAVOITTEET

1. Tampereella on kestäväan rakentamiseen ja arkkitehtuuriin myönteisesti suhtautuva, kannustava päätöksenteko ja hallinto.
2. Tampereella on yhteiset määritelmät ja mittarit kestäväan rakentamisen käsitteille, ja niitä käytetään johdonmukaisesti kaikissa hankkeissa.
3. Tampereella kestäväan rakentamisen ja arkkitehtuurin perustana toimivat niiden valmiuksien lisääminen ja ajantasaisen tietotaidon ylläpitäminen sekä hyödyntäminen hankkeissa.
4. Tampere edistää ekologisesti kestäväan rakentamista arkkitehtuurin keinoilla selkeästi vaiheistetun suunnitteluprosessin kautta.

1. TAMPEREELLA ON KESTÄVÄÄN RAKENTAMISEEN JA ARKKITEHTUURIIN MYÖNTEISESTI SUHTAUTUVA, KANNUSTAVA PÄÄTÖKSENTEKO JA HALLINTO.

Myönteisellä, aktiivisella ja näkyvällä suhtautumisellaan hallinnolla ja päätöksentekijöillä on suuri vaikutus paitsi Tampereen, myös laajempaan kestäväen rakentamisen ja arkkitehtuurin edistämiseen. Ympäristöä kehitetään kestävästi ja pitkäjänteisillä tavoitteilla. Tällöin on varmistettava, että rakennusjärjestys sekä asemakaavoituksen, liikennesuunnittelun, maaomaisuuden hallinnan, maisema- ja vihersuunnittelun sekä rakennusvalvonnan tuottamat viranomaisprosessit mahdollistavat kestävät ratkaisut ja kannustavat niihin. Maa- ja kiinteistöomaisuuden kehittämisessä ja ratkaisuissa kaupunki voi vaikuttaa huomattavissa määrin rakentamisen toimialaan. Se voi toimia esikuvana ja synnyttää hedelmällistä kestäväen laatuun liittyvää kilpailua. Tälle varataan prosesseissa riittävä aika, tila ja resurssit.

Kaavoitus mahdollistaa ekologisen rakentamisen kannustamalla, mahdollistamalla ja antamalla tilaa luovalle ongelmanratkaisulle. Vaikeasti ennakoitaviin tulevaisuuden kehityskuluihin, kuten ilmastonmuutoksen ympäristöön tuomiin muutoksiin, rakennustekniikan muutoksiin tai lainsäädännön ja sääntelyn kehittämiseen varaudutaan joustavuudella.

2. TAMPEREELLA ON YHTEISET MÄÄRITELMÄT JA MITTARIT KESTÄVÄN RAKENTAMISEN KÄSITTEILLE, JA NIITÄ KÄYTETÄÄN JOHDONMUKAISESTI KAIKISSA HANKKEISSA.

Tiedon ajantasaisuus ja yhteiset määritelmät ovat kestäväen kaupunkikehittämisen, rakentamisen ja arkkitehtuurin sekä näistä teemoista käytävän tuottoisan keskustelun perusedellytys. Koska kestävä rakentaminen on nopeasti kehittyvä ala, uusia näkökulmia ja käsitteitä syntyy jatkuvasti. Laskentatavat ja kansalliset määräykset muuttuvat lisääntyvän tiedon myötä. Koska menetelmät kehittyvät kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä, kaupunginkin tehtävä on kerätä ajantasaista ja paikallisiin käytäntöihin sovellettavaa tietoa.

Tampereelle asetetaan selkeät mittarit keskeisimmille kestävyystavoitteille. Yhtenäiset mittarit takaavat myös eri hankkeiden ja kohteiden välisen vertailukelpoisuuden.

Kuva: Annamaria Puumala

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

3. TAMPEREELLA KESTÄVÄN RAKENTAMISEN JA ARKKITEHTUURIN PERUSTANA TOIMIVAT NIIDEN VALMIUKSIEN LISÄÄMINEN JA AJANTASAISEN TIETOTAIDON YLLÄPITÄMINEN SEKÄ HYÖDYNTÄMINEN HANKKEISSA.

Kestävän rakentamisen ja arkkitehtuurin toteuttaminen sekä niiden innovaatioiden synnyttäminen edellyttää toimijoiden osaamisen, motivaation ja valmiuksien lisäämistä. Tietotaidon kehittäminen edellyttää arkkitehtuurikasvatusta ja -koulutusta kaikilla tasoilla. Aktiivista valmiuksien lisäämistä ja parantamista tarvitaan myös eri tasoisten toimijoiden keskuudessa: kokeneempiakin toimijoita tulee motivoida ja haastaa toimintatapojensa kehittämiseen huomioimaan kestävyyttä entistä enemmän. Kestävä rakentaminen ja arkkitehtuuri perustuvat vahvasti arvopohjaan, johon todellinen kestävyysmurroksen toteutuminen nojaa. Kestävyystavoitteiden tulee olla kiinteä osa kaikkea nykyistä ja tulevaa rakentamista, kaupunkisuunnittelua ja -elämää. Niitä ei voi tarkastella irrallisina, jälkikäteen hankkeelle lisättävinä ominaisuuksina. Tampereella on näin toimien edellytykset toimia kestävän rakentamisen edelläkävijänä niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

Valmiuksien parantamisessa keskeistä on ajantasaisen ja luotettavan tiedon kerääminen, jakaminen sekä, yhteneväisten käsitteiden määrittely, kouluttaminen sekä uusien ratkaisujen rohkea kehittäminen kokeellisissa hankkeissa.

4. TAMPERE EDISTÄÄ EKOLOGISESTI KESTÄVÄÄ RAKENTAMISTA ARKKITEHTUURIN KEINOILLA SELKEÄSTI VAIHEISTETUN SUUNNITTELUPROSESSIN KAUTTA.

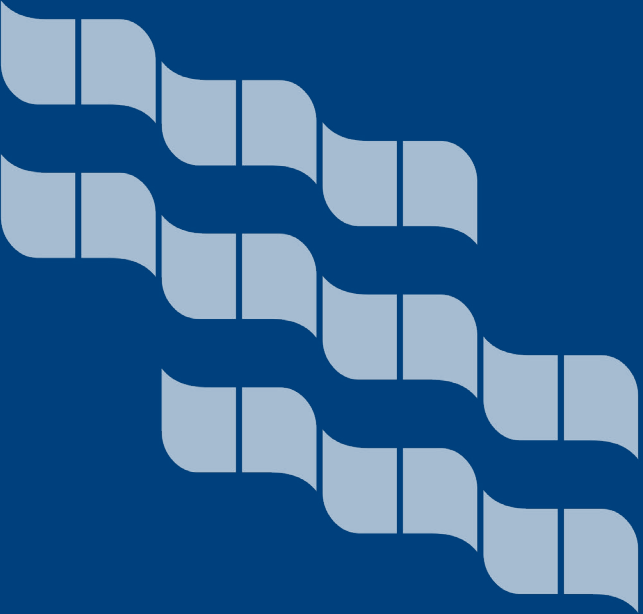
Nykytilanteessa rakennettu ympäristö eli rakentaminen, rakennusten käyttö ja liikenne aiheuttavat suurimman osan ilmaston lämpenemiseen, resurssien riittävyyteen ja jätteen sekä luonnonvarojen käyttöönottoon liittyvistä haitoista. Tavoitetilanteessa ekologista kestävyttä tukeva prosessi koostuu tavoitteiden asettamisesta, toteuttamisesta, arvioimisesta ja oppimisesta sekä lopulta soveltamisesta.

Oikeanlaisten tavoitteiden asettaminen hankkeen alussa on kestävän rakentamisen toteutumisen edellytys. Kaupunkilaisten sekä suunnittelu- ja rakennusalan ammattilaisten arkkitehtuuriohjelman valmisteluvaiheen kannanotoissa on todettu, että rakennetun ympäristön ympäristövaikutuksia voitaisiin vähentää kolmella toisiinsa limittyvällä toimintamallilla, jotka ovat kiertotalous, energiasiirtymä ja luonnonmukaiset ratkaisut. Näiden lisäksi kaupunkistrategian mukaan Tampere on hiilineutraali vuonna 2030. Arkkitehtuuriohjelman lopussa olevassa liitteessä kuvataan lyhyesti kukin toimintamalli.

Toteuttamisen toimintaperiaatteina tulee tavoitella kestävyttä rakentamisessa, taloudessa ja ympäristössä sekä vuorovaikutteisuutta. Tampereen kaupunki on toteuttajana vain osassa rakennushankkeita, joten kestävän rakennetun ympäristön toteuttaminen on todellisuudessa suurelta osin itseohjautuvasti yritysten ja kaupunkilaisten vastuulla. Nämä voivat yhdessä saada aikaan uusia toimintamalleja. Kehitystyössä on tärkeää olla rohkea, käynnistää kokeilevia hankkeita ja haastaa ammattilaisia. Näin toimitaan muun muassa järjestämällä monipuolisia suunnittelu-, arkkitehtuuri- ja ideakilpailuja.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

Arvioiminen ja oppiminen on keskeistä kestäväen rakentamisen prosessissa. Toteutuneen prosessin oppien pohjalta tehdyt havainnot ja tulokset tulee huomioida niin nykyisissä kuin tulevaisissa hankkeissa. Tätä varten tarvitaan työkaluja hankkeen alkuvaiheisiin esimerkiksi kaavoituksen tai päätöksenteon ja tiedon-saannin tueksi. Hankkeen aikana on keskeistä kestävyuden kriteereiden arvioimisen säännöllisyys. Hankkeen lopussa oleellista on tulosten avoin jakaminen ja hyödyntäminen, virheistä oppiminen, muutoksen hyväksyminen ja mahdollistaminen sekä jatkuva parantaminen. Näin toimien tulevia hankkeita voidaan toteuttaa entistä kestävämmiin ja paremmin. Arvioinnissa käytetään yhteisiä määritelmiä ja mittareita, ja sitä toteutetaan niin alueellisesti kuin yksittäisissä rakennushankkeissakin.

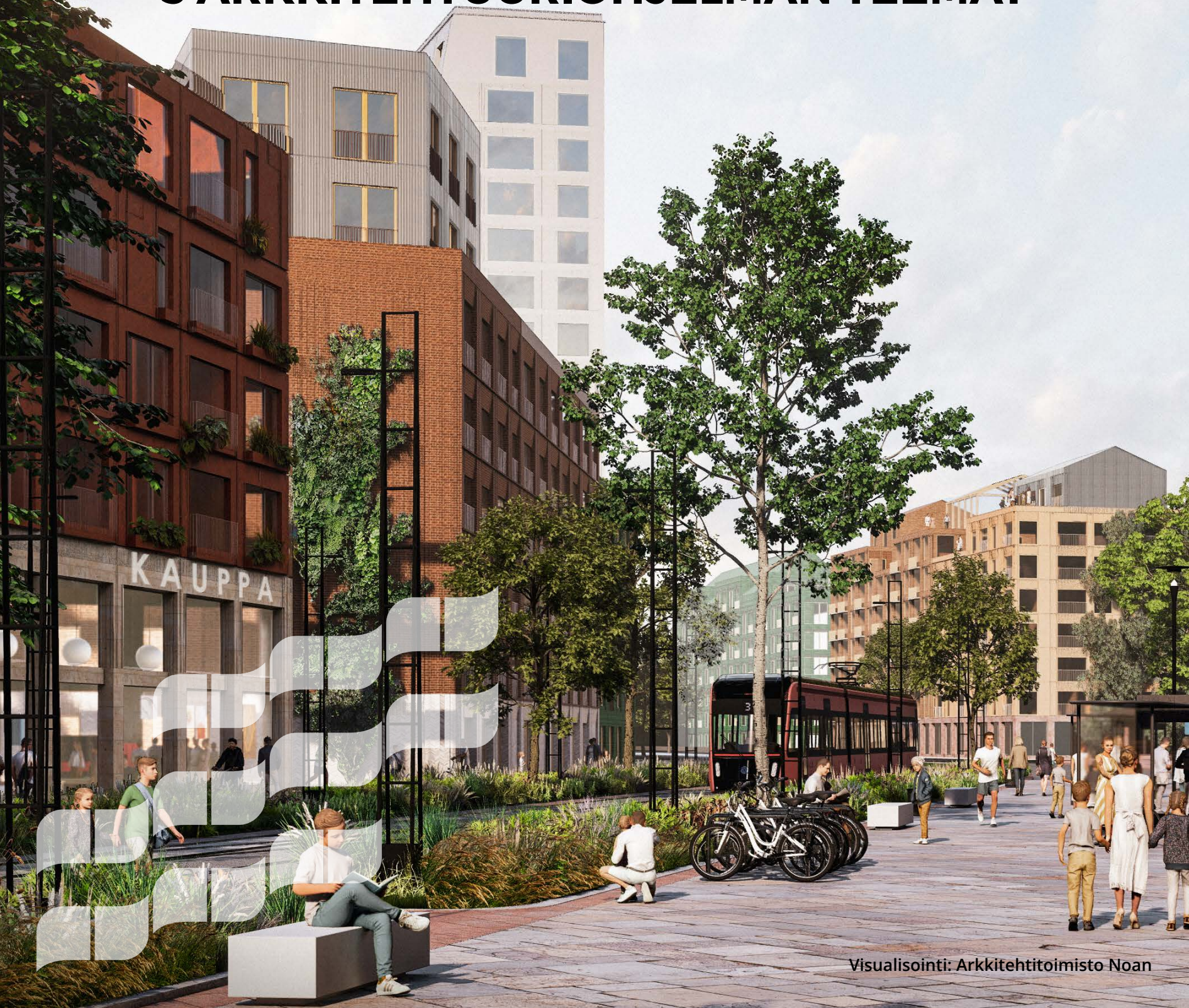
ARKKITEHTUURIGALLERIA

Arkkitehtuuriohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan toteutuneiden kohteiden ja kyselyiden avulla. Hankeosapuolet voivat ilmoittaa arkkitehtuuriohjelmaa edistävät hankkeensa Tampereen digitaaliseen arkkitehtuurigalleriaan. Hankkeiden avulla voidaan seurata eri teemojen tavoitteiden toteutumista niin laadullisilla kuin määrällisillä mittareilla.

Kuva: Antti Hakala

3 ARKKITEHTUURIOHJELMAN TEEMAT

Visualisointi: Arkkitehtitoimisto Noan

KAUPUNKIYMPÄRISTÖ

Kaupunkiympäristö on eri toiminnoille suunniteltua ja suurelta osin myös rakennettua ympäristöä. Kokemus ihmistä palvelevasta ja miellyttävästä rakennetusta ympäristöstä syntyy toiminnallisuuden ja visuaalisuuden kokonaisuudesta, jota arkkitehtuuri suunnittelussa ja rakentamisessa ilmentää. Kaupungistuminen jatkuu – myös Tampereella se näkyy olemassa olevan kaupunkiympäristön muutoksina ja uusien rakennettujen ympäristöjen syntymisinä.

Kaupunkiympäristön laatu Tampereella tarkoittaa kestävän elämäntavan edistämistä, monipuolisuutta ja elinvoimaisuutta. Kaupunkiympäristö on kaikkien yhteinen elinympäristö, joka urbaaneimmista kortteleista muodostuu yleisistä alueista ja näitä rajaavista rakennuksista tai väljemmissä osissaan vesistöistä, kaupunkipuistoista ja monien eri toimintojen alueista ja vyöhykkeistä. Kaupunkiympäristöt, olemassa olevat ja uudet, tulee suunnitella ja toteuttaa kestäviksi, laadukkaiksi ja kaikki käyttäjät huomioiviksi. Kestävyttä voidaan vaalia hyödyntämällä olemassa olevia arvokkaita ja käyttökelpoisia kaupunkirakenteen osia ja toteuttamalla uutta sekä ekologinen kestävyys että taloudellisuus huomioiden.

Laadukas suunnittelu ja rakentaminen on osoitus käyttäjien arvostamisesta. Sitä voi ilmentää myös tuomalla taide osaksi kaupunkiympäristöä ja arkkitehtuuria tai laajentamalla mahdollisuuksia kaupunkitilan käyttämiseen.

Kestävä ympäristö määrittää myös kaupunkilaisten hyvinvointia. Hyvä ympäristö lisää hyvinvointia ja sen vetovoimaisuus luo tavoiteltua kasvua. Rakentamisessa on pyrittävä luomaan viihtyisiä liikkumis- oleskelu- ja luonnonympäristöjä.

Kuva: Jukka Salminen, Visit Tampere

TAVOITTEET

1. Tampereella kaupunkiympäristön laatua vaalitaan niin keskuksissa kuin niiden ulkopuolisilla alueilla uudis-, muutos- ja korjausrakentamiskohteissa sekä kunnossapidossa.
2. Tampereella julkinen taide on tuotu osaksi arkkitehtuuria ja asuinympäristöä vahvistamaan paikallisidentiteettiä ja elämyksellisyyttä helposti saavutettavasti.
3. Tampereen monimuotoisia luonnonympäristöjä vaalitaan ja toteutetaan uutta kaupunkiluontoa.
4. Tampereen monipuolinen kaupunkiympäristö ja -rakenne kannustavat aktiivisuuteen ja yhteisöllisyyteen.
5. Tampereen kaupunkirakenteessa yhteisesti tärkeät kaupunkitilat, -reitit ja paikat ovat kaikille saavutettavia kaikkina vuodenaikoina.
6. Tampereen kaupunkirakenteen kestävyttä arvioidaan ja ohjataan aktiivisesti.

1. TAMPEREELLA KAUPUNKIYMPÄRISTÖN LAATUA VAALITAAN NIIN KESKUS-TOISSA KUIN NIIDEN ULKOPUOLISILLA ALUEILLA UUDIS-, MUUTOS- JA KORJAUSRAKENTAMISKOHTEISSA SEKÄ KUNNOSSAPIDOSSA.

Kaupunkiympäristön laatu Tampereella tarkoittaa visuaalisen ja esteettisen laadun lisäksi kestävä elämäntavan edistämistä, monipuolisuutta ja elinvoimaisuutta.

Kestävä elämäntavan kaupunkiympäristön teemoja ovat kestävä liikkuminen ja energiantuotanto eli energiasiirtymä, energia- ja materiaalitehokkuus eli hii-lineutraalius, kiertotalous sekä luonnonmukaisten vaihtoehtojen hyödyntäminen. Vehreys ja luonnon monimuotoisuus ovat itseisarvoja, mutta lisäävät myös kaupunkiympäristön resilienssiä eli kykyä sietää muutoksia.

Monipuolisuus tarkoittaa erilaisia asumisen vaihtoehtoja sekä talotyyppien, asuntokokojen että hallintamuotojen osalta. Se tarkoittaa myös asukkaiden sosioekonomista ja ikärakenteen monipuolisuutta sekä sitä, että palveluita ja työpaikkoja sijoitetaan asuinrakentamisen lomaan ja myös päinvastoin. Monipuolisuutta on myös se, että ympäristössä on eri-ikäisiä rakennuksia.

Rakennetun ympäristön monipuolisuus ilmenee esteettisellä ja rakennustaiteellisella laadulla, joka luo vahvoja, omaleimaisia paikkoja ja kaupunginosia. Monipuolisuus lisää resilienssiä ja edistää siten myös kestävyttä ja elinvoimaisuutta.

Elinvoimaisuus syntyy hyvinvoinnista: vihreä, elämyksellinen, turvallinen, kohtaamisia synnyttävä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta vahvistava kaupunkiympäristö luo hyvää oloa ja lisää onnellisuutta. Omaleimainen kaupunkiympäristö sekä rakennusten, paikkojen ja kaupunginosien vahvat identiteetit auttavat kiinnittymään ympäristöön. Elinkeinotoiminnan edellytysten parantaminen luo taloudellista hyvinvointia.

2. TAMPEREELLA JULKINEN TAIDE ON TUOTU OSAKSI ARKKITEHTUURIA JA ASUINYMPÄRISTÖÄ VAHVISTAMAAN PAIKALLISIDENTITEETTIÄ JA ELÄMYKSELLISYYTTÄ HELPOSTI SAAVUTETTAVASTI.

Korkeatasoinen, ammattitaiteilijoiden tuottama julkinen taide on investointi kaupunkilaisten viihtyvyyteen. Tampereella laaditaan alueellisia taideohjelmia, jotka lisäävät kaupunginosien vetovoimaa ja omaleimaisuutta. Taiteen prosenttiperiaate otetaan laajemmin käyttöön muun muassa infrahankkeissa ja viherrakentamisessa. Hallintokuntien välistä yhteistyötä parannetaan julkisen taiteen hankkeiden edistämiseksi. Kaupungilla on julkisen taiteen periaatteet ja hanke-esitysten käsittelyjen toimintatavat, joita parannetaan jatkuvasti saatujen kokemusten pohjalta.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

3. TAMPEREEN MONIMUOTOISIA LUONNONYMPÄRISTÖJÄ VAALITAAN JA TOTEUTETAAN UUTTA KAUPUNKILUONTOA.

Uusilla alueilla säilytetään monimuotoisia luonnonympäristöjä osana viheralueverkostoa ja suunnitellaan ja toteutetaan uutta monimuotoista kaupunkiluontoa. Olemassa olevien viheralueiden laatua sekä saavutettavuutta parannetaan. Asemakaavoituksen viherkertoimen avulla varmistetaan riittävän minimitason saavuttaminen rakennetussa ympäristössä. Viheralueita kehitetään niin virkistyskäytön kuin ekosysteemien näkökulmasta ja niissä pyritään luontopohjaisiin, luonnonmukaisiin ratkaisuihin. Puistojen, ulkoilureittien ja lähivirkistysalueiden laadun ja saavutettavuuden parantaminen lisää asumisen laatua ja rakennusten taloudellistakin arvoa.

Virkistysalueiden, puistojen ja puiden merkitys muuttuvassa ilmastossa ja kaupunkiympäristössä nostetaan arvoon. Luonto on osa kaupunkirakennetta ja ekologiset käytävät jatkuvat kaupungin sisällä ja siitä ulos, jolloin vihreä tila toimii osana luonnon monimuotoisuutta.

Huolehditaan yhtenäisen viherverkon säilymisestä ja viheralueiden riittävästä, jotta viherpalvelut ovat monipuolisia ja kattavia eri puolilla kaupunkia. Lähivirkistysalueet ovat kaikkien asukkaiden helposti saavutettavissa. Tunnistetaan viherverkon puutteet ja ohjelmoidaan niiden täydentämistoimenpiteet.

4. TAMPEREEN MONIPUOLINEN KAUPUNKIYMPÄRISTÖ JA -RAKENNE KANNUSTAVAT AKTIIVISUUTEEN JA YHTEISÖLLISYYTEEN.

Tampere on monin tavoin avoin ja elävä erilaisten tapahtumien, aktiviteettien ja kohtaamisten kautta. Tavoite kohdistuu erityisesti tapahtumapaikkoihin ja -alueisiin keskustassa, kaupunginosakeskuksissa sekä asuin, virkistys- ja ranta-alueilla.

Sosiaalista monimuotoisuutta vahvistetaan eri mittakaavoissa kaupunginosista korttelikokonaisuuksiin ja kortteleihin. Samalla pyritään lisäämään sosiaalista turvallisuutta. Asuinalue- ja kaupunginosaohjelmien avulla tuetaan yhteisöllisyyttä ja paikkasidonnaisuutta. Tavoitteen käsittely yltää kaupunkistrategiaan saakka, jonka yhteydessä ratkaistaan myös eri teemojen toteutuksen rahoitus.

5. TAMPEREEN KAUPUNKIRAKENTEESSA YHTEISESTI TÄRKEÄT KAUPUNKITILAT, -REITIT JA PAIKAT OVAT KAIKILLE SAAVUTETTAVIA KAIKKINA VUODENAIKOINA.

Kaupunkirakenne on kaikille saavutettava myös eri vuodenaikoina. Kaikenlaiset käyttäjät esimerkiksi iän, toiminta- ja liikuntakyvyn, taloudellisen tilanteen ja etnisen taustan osalta huomioidaan yhdenvertaisesti suunnittelussa, toteutuksessa ja kunnossapidossa.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

6. TAMPEREEN KAUPUNKIRAKENTEEN KESTÄVYYTTÄ ARVIOIDAAN JA OHJATAAN AKTIIVISESTI.

Kaupunkirakenteen kestävyyttä arvioidaan ja ohjataan säännöllisesti ja oikea-aikaisesti. Arvioinnissa ja ohjaamisessa on tärkeää tarkastella ja hyödyntää sekä määrällisiä että laadullisia mittareita.

Erilaisia arvioinnin keinoja ovat esimerkiksi panos-tuotos-arviot, viherkerroinlaskenta tai asukastyytyväisyyskyselyt. Kestävää rakentamista tarkastellaan alueellisesti laajempina kokonaisuuksina, kuten kortteli- ja kaupunkitasolla, tasapuolisesti ja -vertaisesti ekologisesta, sosiaalisesta, kulttuurisesta ja taloudellisesta näkökulmasta.

Kestävyyttä ohjataan energiasiirtymän edistämiseksi kaupunkisuunnittelussa. Tavoitteena on palveluiden, työpaikkojen ja asumisen yhdistäminen. Tämä johtaa liikkumisen tarpeen, ja edelleen liikenteen vähentämiseen. Liikennevirtojen ja palveluiden keskittymisen välinen yhteys tunnistetaan, ja julkisten palveluiden keskittämisen hyötyjä arvioidaan avoimesti ja kriittisesti. Kestäviä liikennemuotoja, kuten kävelyä, pyöräilyä ja julkista liikennettä vahvistetaan yhdyskuntarakenteessa eri ratkaisuin.

Viherverkon keskeinen laatutekijä on yhtenäisyys ja jatkuvuus. Tampereen kaupunkirakenteessa lisätään luonnonmukaisia ratkaisuja. Näistä esimerkkeinä on luonnon prosesseja mukailevan hulevesien hallinnan suosiminen sadevesien haittojen ehkäisyssä sekä viher- ja virkistysalueiden kehittäminen integroimalla luonnon monimuotoisuutta tukevia ratkaisuja kaupunkirakenteeseen. Luonnonmukaisia ratkaisuja syntyy myös toteuttamalla ja noudattamalla kaupunkipuulinjausta.

Kuva: Veera Rintala

Kuva: Antti Hakala

TAVOITE		1. TAMPEREELLA KAUPUNKIYMPÄRISTÖN LAATUA VAALITAAN NIIN KESKUSTOISSA KUIN NIIDEN ULKOPUOLISILLA ALUEILLA UUDIS- JA MUUTOS- JA KORJAUSRAKENTAMISESSA SEKÄ KUNNOSSAPIDOSSA.		
PÄÄTOIMENPIDE	A. Laatuohjeiden laatiminen alueiden suunnitteluun. Laaditaan kattava arkkitehtuurin laadunhallinnan kehikko. Standardisoitu malli toimii erilaisten alueiden laatumäärittelyjen yhteneväisenä pohjana. Laatumäärittelyillä tarkoitetaan kullekin alueelle osoitettuja laadunparannustavoitteita ja kehityskuvia sisältäen kaupunkitilaohjeen. Työ tehdään laajasti osallistumiseen kannustaen.			
VASTUUTAHO	KAUPSU			
MITTARI	Laaditaan v. 2024 loppuun mennessä pilottialueiden laatumäärittelyjen pohjalta (ks. kohta 1 B)			
VAIKUTUS	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>●●●●○</p> <p>Tampereen identiteetti</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>●●●●○</p> <p>Kestävä arkkitehtuuri</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>●●○○○</p> <p>Kustannustaso</p> </div> </div>			
MUUT TOIMENPITEET	<p>B. Luodaan alueittaiset laadunparantamistavoitteet. Laaditaan kaavoituksen sekä infra- ja viheraluesuunnittelun tueksi strategiset laadunparantamistavoitteet ja kehityskuvat kaupunginosiin ja keskeisiin kyläkeskuksiin. Kokeilujen jälkeen liitetään ne osaksi rullaavaa yleiskaavaa. Pilottialueina käytetään vaiheyleiskaavan neljän tarkemman suunnittelualueen laatumäärittelyjä (valmistuvat 2024 loppuun mennessä).</p> <p>C. Kansainvälinen kaupunkisuunnittelu. Panostetaan Tampereen kansainvälistymiseen ja näkyvyyteen myös kaupunkisuunnittelussa. Järjestetään alueiden suunnittelusta kansainvälisiä suunnittelukilpailuja. Käytetään suunnittelussa myös ulkomaisia konsultteja.</p>			

TAVOITE		2. TAMPEREELLA JULKINEN TAIDE ON TUOTU OSAKSI ARKKITEHTUURIA JA ASUINYMPÄRISTÖÄ VAHVISTAMAAN PAIKALLISIDENTITEETTIÄ JA ELÄMYKSELLISYYTTÄ HELPOSTI SAAVUTETTAVASTI.		
PÄÄTOIMENPIDE	A. Kannustetaan prosenttiperiaatteen käyttöön. Kannustetaan prosenttiperiaatteen monipuolisempaan käyttöönottoon Julkisen taiteen periaatteet huomioiden. Prosenttiperiaatteessa vähintään yksi prosentti rakennuskustannuksista käytetään taiteeseen. Huomioidaan esimerkiksi leikki- ja liikuntapaikoilla myös toiminnallisen taiteen mahdollisuudet.			
VASTUUTAHO	JURY , Tampereen taidemuseo			
MITTARI	Prosenttitaideteosten toteutumisen lukumääräinen seuranta vuosittain			
VAIKUTUS	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>●●●●●</p> <p>Tampereen identiteetti</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>●○○○○</p> <p>Kestävä arkkitehtuuri</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>●●○○○</p> <p>Kustannustaso</p> </div> </div>			
MUUT TOIMENPITEET	<p>B. Prosenttiperiaate viheralue- ja infrahankkeisiin. Asetetaan taiteen prosenttiperiaate kattamaan myös merkittävät viheralue- ja infrahankkeet.</p> <p>C. Taideohjelmien laatiminen erilaisille alueille. Laaditaan uusille rakennettaville tai vanhoille kunnostettaville alueille taideohjelmia kaupungin julkisen taiteen ohjausryhmän esityksen mukaisesti. Lisätään taideohjelmien määrää.</p>			

TAVOITE	3. TAMPEREEN MONIMUOTOISIA LUONNONYMPÄRISTÖJÄ VAALITAAN JA TOTEUTETAAN UUTTA KAUPUNKILUONTOA.
PÄÄTOIMENPIDE	<p>A. Viherrakenteen seurantatiedon tuottaminen. Seuranta toteutetaan muun muassa LUMO-ohjelman toteutumista arvioimalla.</p> <p>B. Muutosten raportointi. Luonnon monimuotoisuuden tilannearviointi ja tapahtuneet muutokset raportoidaan systemaattisesti.</p>
VASTUUTAHO	VIHU, AKA, YKA, ILY, RAVA
MITTARI	<ul style="list-style-type: none"> • Viherrakenteen seurantatiedon määrä • Raportoinnin toteutuminen • LUMO-ohjelman toteuttaminen, lumon seuranta
VAIKUTUS	<p style="text-align: center;">●●●●○ ●●●●○ ●●●○○</p> <p style="text-align: center;">Tampereen identiteetti Kestävä arkkitehtuuri Kustannustaso</p>
MUUT TOIMENPITEET	<p>C. Kunnioitetaan luonnon monimuotoisuutta. Määritellään ekologian kannalta kriittiset alueet toimintojen sijoittelun yhteydessä. Varataan riittävät suojaviheralueet luonnonsuojelualueiden ja muiden merkittävien alueiden ympärille.</p> <p>D. Vehreys osana liikkumisympäristöjä. Huomioidaan vehreys keskeisenä osana liikkumisympäristöjä niin, että kävely- ja pyöräily-ympäristöt ovat viihtyisiä. Huolehditaan, että puistojen verkosto on jatkuva ja yhdistetty kävelyn ja pyöräilyn reitein.</p> <p>E. Maisema-arkkitehtuuria asuin-alueille ja arkkitehtuurikilpailuihin. Suunnitellaan ja toteutetaan laadukasta maisema-arkkitehtuuria keskustan ja aluekeskusten ohella myös asuinalueille. Suositetaan enemmän maisema-arkkitehtuurikilpailuja. Järjestetään maisema-arkkitehtuurikilpailuja erityisesti kaupunkikuvallisesti ja toiminnallisesti merkittävässä kohteissa. Liitetään maisema-arkkitehtuuri kiinteämmin osaksi alueiden ja merkittävien kaupunkikuvallisten kohteiden arkkitehtuurikilpailuja ja toteutetaan yhteisiä maisema-arkkitehtuuri- ja arkkitehtuurikilpailuja. Panostetaan monialaiseen suunnitteluun ja maisema-arkkitehtien osallistumiseen suunnitteluhankkeiden tavoitteiden määrittelyssä ja suunnittelun alkuvaiheessa. Tunnistetaan maisemalliset arvot täysipainoisena osana suunnittelukilpailujen lähtötietoja ja kilpailujen tuomarointia.</p> <p>F. Viherkerroin ja pihasuunnitelma. Käytetään uudisrakentamisen asemakaavoissa viherkerrointa tai edellytetään muutoin kasvillisuuden osalta monimuotoista ja elämyksellistä vihersuunnittelua sekä asemakaavassa että rakentamistapaohjeissa. Osallistutaan valtakunnallisella tasolla alueellisen viherkerroinkehittämiseen ja otetaan se käyttöön soveltuviin aluesuunnittelukohteisiin. Huolehditaan, että määräykset ja ohjeet ovat tarpeeksi tarkkoja. Liitetään pihasuunnitelma rakennuslupa-asiakirjoihin. Pihasuunnittelijan tulee olla maisemasuunnittelun ammattilainen.</p> <p>G. Kaupunkivihreän kokeilut. Kehitetään haastavien kohteiden ongelmien hallintaa ja ratkaisua pilotteja ja kokeilujen kautta. Edistetään ja mahdollistetaan kaupunkivihreän kokeiluja kaupunkitilassa ja testataan siihen liittyviä uusia innovaatioita. Kaupunki käynnistää itse aktiivisesti kokeiluja sekä tarjoaa niille alustoja ja ympäristöjä.</p> <p>H. Viherympäristön ohjauksen lisääminen lupakäsittelyssä. Lisätään lupakäsittelyyn resursseja ja asiantuntemusta viherympäristöjen ja viherrakentamisen ohjaamiseen.</p>

TAVOITE	
4. TAMPEREEN MONIPUOLINEN KAUPUNKIYMPÄRISTÖ JA -RAKENNE KANNUSTAVAT AKTIIVISUUTEEN JA YHTEISÖLLISYYTEEN.	
PÄÄTOIMENPIDE	A. Jokainen kaupunginosa tarjoaa elämyksiä. Huolehditaan, että jokainen kaupunginosa tarjoaa vähintään yhden elämyksen muiden kaupunginosien asukkaille. Julkaistaan ja ylläpidetään elämysopasta, joka antaa ideoita elämyksellisiin vierailukohteisiin. Elämys voi olla esimerkiksi valaistu latu, yleinen sauna, uimaranta tai mikä tahansa muu pieni tai suuri kaikille saavutettava asia, joka säteilee muihin kaupunginosiin ja jopa koko kaupunkiin. Kannustetaan asukkaita kehittämään oman asuinympäristönsä toiminnallisuutta ja viihtyisyyttä sekä käyttämään julkisia tiloja oleskeluun ja tapahtumiin. Määritellään säännöt, joiden puitteissa asukkaat saavat omatoimisesti kehittää ja hoitaa ympäristöään ja viestittää niistä aktiivisesti.
VASTUUTAHO	AKA, YKA, viheralueiden kunnossapito, kulttuuritoimi, opetustoimi, KAMU, LISU, TEKSU, VIHU, LIPA, KITIA, strategiset kehityshankkeet
MITTARI	<ul style="list-style-type: none"> • Kaupunginosien lumovoimastrategia ja kohdennettu määräraha • Kaupunginosien toiminnallinen monipuolisuus asemakaavoissa • Kaupunginosissa olevien virkistyspalveluiden ja julkisten aktiviteettien määrä ja monipuolisuus • Kaupunginosissa palveluita tarjoavien yhdistysten seuranta ja tukeminen (esimerkiksi yleiset saunat jne.) • Sääntöjen olemassaolo • Vuorovaikutustapahtumien määrä
VAIKUTUS	
MUUT TOIMENPITEET	<p>B. Aluekeskusten laadun kehittäminen. Huolehditaan, että Tampereen keskusta ja aluekeskukset ovat mielenkiintoisia, laadukkaita ja eläviä. Niihin on helppo tulla joukkoliikenteellä, pyörällä ja kävellen. Seurataan keskustojen toiminnallisuutta ja fyysisen ympäristön laatua ja vertaillaan keskustoja keskenään kaupungin toimesta. Aktiivista kehittämistä kohdennetaan keskustoihin ja näiden sisääntuloihin.</p> <p>C. Rantojen kehittäminen ja yhteydet järveltä järvelle. Määritellään kaikki kaupungin alueella olevat rannat mielenkiintoisella tavalla. Nostetaan rannat strategisesti keskeisiksi vetovoimatekijöiksi, joita kehitetään. Kehitetään yhteyksiä järveltä järvelle sekä parannetaan rantareittien jatkuvuutta ja saavutavuutta yhdistäen luonto-, kulttuuri-, maisema- ja virkistyskohteet monipuolisiksi reittikokonaisuuksiksi.</p> <p>D. Väli aikaisten toimintojen tukeminen. Edistetään monipuolista kaupunkitilan käyttöä muun muassa tapahtumille, virkistykseen, oleskeluun ja liikenteelle sujuvoittamalla väli aikaisten toimintojen lupaprosessia ja väljentämällä lupakriteereitä.</p> <p>E. Uudet yhteisöllisyyden ratkaisut. Kehitetään asemakaavamääräyksiä tukemaan korttelikohtaisia yhteistiloja ja uusia yhteisöllisyyden ratkaisuja.</p>

TAVOITE		5. TAMPEREEN KAUPUNKIRAKENTEEN YHTEISESTI TÄRKEÄT KAUPUNKITILAT, -REITIT JA PAIKAT OVAT KAIKILLE SAAVUTETTAVIA KAIKKINA VUODENAIKAINA.	
PÄÄTOIMENPIDE	A. Julkiset kaupunkitilat ovat esteettömiä ja turvallisia ympäri vuoden. Huolehditaan, että julkiset kaupunkitilat ovat esteettömiä. Esteetön ympäristö on kaikille käyttäjille turvallinen, terveellinen ja viihtyisä. Esteettömyys toteutuu myös talvella.		
VASTUUTAHO	LISU, TEKSU, RARY, IOH, ILY		
MITTARI	Asukkaiden tyytyväisyys esteettömyyteen		
VAIKUTUS	●●○○○	●●○○○	●●●○○
	Tampereen identiteetti	Kestävä arkkitehtuuri	Kustannustaso
MUUT TOIMENPITEET	B. Maamerkit ja omaleimainen arkkitehtuuri identiteetin ja orientoitumisen tukena. Huolehditaan, että kaupunkiympäristössä on erottuvia maamerkkejä ja että rakennusten värien käyttö on omaleimaista sekä tunnistettavaa. Viihtyisyyden ja alueen identiteetin lisäksi tällä tuetaan lasten, muistisairaiden ja turistien liikkumista sekä orientoitumista alueella.		

TAVOITE		6. TAMPEREEN KAUPUNKIRAKENTEEN KESTÄVYYTTÄ ARVIOIDAAN JA OHJATAAN AKTIIVISESTI.	
PÄÄTOIMENPIDE	A. Kaavoituksella kestävästä rakentamisesta. Huomioidaan hallinnon ja kaavoituksen merkitys ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä rakentamisesta ja arkkitehtuurin toteutumiselle. Toimitaan myönteisen ilmapiirin sekä mahdollistavien toimintatapojen luomiseksi. B. Kestävästä rakentamisesta prosessi. Arvioidaan systemaattisesti kaikkien hankkeiden aikana sekä lopuksi kestävästä rakentamisesta periaatteiden toteutumista hankkeessa. Hyödynnetään oppeja johdonmukaisesti tulevissa hankkeissa. Päivitetään ja kehitetään kestävästä rakentamisesta prosessia jatkuvasti.		
VASTUUTAHO	Kaupunki, AKA, LISU, KITIA, RAVA, toimijat		
MITTARI	<ul style="list-style-type: none"> Hallinnon tiedotus, näkyvyys, aktiivisuus ja toimet kestävästä rakentamisesta ja arkkitehtuuriin liittyen Ekologiseen ja sosiaaliseen kestäväyteen ohjaavat kaavamerkinnot Kestävästä rakentamisesta ja arkkitehtuurin sykli kiinteänä mallina hankeprosesseissa 		
VAIKUTUS	●○○○○	●●●●●	●●●○○
	Tampereen identiteetti	Kestävä arkkitehtuuri	Kustannustaso
MUUT TOIMENPITEET	C. Kestävästä rakentamisesta tiedon päivityssuunnitelma. Laaditaan ekologisesti kestävästä rakentamisesta tiedon päivityssuunnitelma, jossa määritellään päivitystiheys ja osoitetaan vastuutahot. Tällä varmistetaan Tampereella käytössä olevan tiedon, määritelmien, mittareiden ja laskenta- sekä arviointikeinojen ajantasaisuus ja suhde kansallisen lainsäädännön ja tutkimustiedon kehitykseen. D. Aluekohtainen kestäväyden tarkastelu. Tarkastellaan ekologista kestäväyttä isompina kokonaisuuksina, kuten kortteleina tai alueina, yksittäisten rakennusten sijaan.		

HISTORIALLINEN JATKUVUUS

Arkkitehtuurin vaikuttavuus ja voima perustuu sen puhuttelevuuteen, joka syntyy paikan hengen syvällisestä tutkimisesta ja tulkinnasta suunnittelutyössä. Sisäistämällä rakennuksiin kiinnittyneet arvot ja tekemällä niistä suunnitteluratkaisuja, muodostetaan kerroksellista ja merkityksellistä rakennettua ympäristöä.

Historiallisen jatkumon syntymiseen rakennetussa ympäristössä tarvitaan moniulotteista visiota siitä, miten nykyinen ja tuleva arkkitehtuuri nivoutuvat kaupungin juuriin. Tämä edellyttää arvokeskustelua, avointa vaikuttamista ja päätöksentekoa sekä kattavaa tutkimustietoa.

Arkkitehtuurin kehittäminen kasvavassa ja uusiutuvien elämänmuotojen kaupungissa on kiehtova ja vaativa tehtävä. Uudisrakentamista suunniteltaessa on sovittava yhteen kaupungin pitkän historian muovaama olemus, sen eri vaiheista kertovat mittakaavat ja rakentamistavat sekä nykyiset maamerkit ja arvo-kohteet.

Historiallinen jatkumo käsitetään arkkitehtuurissa aitona, ympäristön ominaisuuksista lähtevänä kerroksellisuutena. Se muuntuu ja laajenee ajassa, mutta säilyttää silti omaleimaisuutensa ja yhteyden juuriinsa, kuten perimä. Lopulta arkkitehtuurin historiallinen jatkumo toimii sekä kaupungin ja sen asukkaiden voimavarana että vetovoimatekijänä.

Tutkitun tiedon käyttö suunnitteluratkaisujen pohjana on tärkeää historiallisen jatkumon kannalta. Tampereen rakennusperinnön tietopohja on kohtalainen, mutta siinä on myös täydennettävää. Kaavoituksen ja rakennussuunnittelun suunnitteluratkaisut perustuvat tutkittuun tietoon, jota kartutetaan ja päivitetään jatkuvasti.

Historiallisen jatkumon huomioiminen arkkitehtuurissa edellyttää myös hallinnollisia toimia. Lainsäädännön, kaavoittamisen ja luparatkaisujen keinoin on mahdollista tukea kaupunkikuvan historiallista jatkumoa, antaa rakennussuojelulle uusia työkaluja ja suosia säilyttävän korjaamisen ratkaisuja. Niissä tärkeää on hallinnon ja päätösten takana oleva asenneilmasto ja yhteinen tahtotila kulttuuriperinnön arvostamisessa.

Kuva: Laura Hoppo

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

TAVOITTEET

1. Tampereella rakennetun kulttuuriympäristön arvo hyvän ympäristön tekijänä tunnustetaan ja omaksutaan päätöksenteon lähtökohdaksi.
2. Tampereella rakentamisen perimä näkyy, säilyy ja muuttuu omaa aikaansa peilaten rakennuksissa ja kaupunkirakenteessa.
3. Tampereen kaupunkikuvan ja -rakenteen historiallinen, arvokkaaksi koettu hierarkia sekä mittakaavat näkyvät ja säilyvät muutoksessa.
4. Tampereella luonnonmaisemia, historiallisia maisematyyppejä ja maastonmuotojen ainutlaatuisia piirteitä arvostetaan sekä keskustassa että muissa kaupunginosissa
5. Tampereella kaupungin rakentamisen vaiheet näkyvät rakennusmateriaaleissa ja -tavoissa. Kestävää rakentamista ja kiertotaloutta edistetään hyvällä kunnossapidolla ja korjaamisella.

1. TAMPEREELLA RAKENNETUN KULTTUURIYMPÄRISTÖN ARVO HYVÄN YMPÄRISTÖN TEKIJÄNÄ TUNNUSTETAAN JA OMAKSUTAAN PÄÄTÖKSENTEON LÄHTÖKOHDAKSI.

Kulttuuriympäristön arvojen vaaliminen sisällytetään Tampereen kaupunkistrategiaan, maapolitiikkaan, kaavoitusohjelmiin ja kehittämissuunnitelmiin niin, että ne huomioidaan hankkeissa ennakoivasti. Näin mahdollistetaan myös avoin ja osalliset mukaan ottava päätöksentekoa edeltävä arvokeskustelu

Rakennetun ympäristön kulttuurisen kestävyden merkitys sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyden rinnalla ymmärretään ja huomioidaan arvotamisessa ja arvokeskustelussa. Rakennussuojeluun suhtaudutaan mahdollisuutena: käyttötarkoituksia innovoidaan, suojelumerkintöjä monipuolistetaan.

Tunnistetut kulttuuriympäristön arvokohteet ja -alueet huomioidaan pitkäjänteisesti ylläpidossa, muutoksissa ja lisärakentamisen suunnittelussa. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden lisäksi huomioidaan paikallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset kohokohdat.

Tutkimustiedon karttuessa tunnustetaan jatkuvasti lisää arvokohteita, joiden säilyminen on erityisen tärkeää Tampereen rosoisuuden ja ominaislaadun vahvistamiseksi.

2. TAMPEREELLA RAKENTAMISEN PERIMÄ NÄKYÄ, SÄILYY JA MUUTTUU OMAA AIKAANSA PEILATEN RAKENNUKSISSA JA KAUPUNKIRAKENTEESSA.

Kertomus kaupungin muutoksesta on luettavissa rakennuksista, kaduista ja puistoista. Rakennettua kulttuuriperintöä tutkitaan ja sen arvokkaat ominaispiirteet tunnustetaan ja tunnustetaan kaupunkisuunnittelun ja täydennysrakentamisen lähtökohdaksi. Eri aikakausien rakennustavat säilyvät ja kertovat kaupungin kerroksellisesta rakennusperinnöstä ja historiasta.

Kaupunkisuunnittelua ja rakentamista ohjaavat arkkitehtuuritavoitteet, resurssit, viranomaisvaatimukset ja rakennustavat ovat synnyttäneet ja synnyttävät edelleen yksilöllisiä rakennuksia ja kaupunginosia. Alueiden ja rakennusten yksilöllinen luonne säilytetään muutoksissa näkyvästi.

Uudisrakentamisessa arvokkaaksi tunnustettuja kaupunkikuvan hierarkioita ja yksilöllistä mittakaavaa tulkitaan nykyarkkitehtuurin keinoin ja synnytetään kulttuurisesti ja ajallisesti kestävää kerroksellisuutta. Korjausrakentamisessa puolestaan rakennuksia ja rakennusosia korjataan kunkin rakennusajan tyypillisillä rakennustavoilla.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

3. TAMPEREEN KAUPUNKIKUVAN JA -RAKENTEEN HISTORIALLINEN, ARVOKKAAKSI KOETTU HIERARKIA SEKÄ MITTAKAAVAT NÄKYVÄT JA SÄILYVÄT MUUTOKSESSA.

Tampereen kaupunkimaisema on moniulotteinen kokonaisuus, jossa näkyvät eri aikakausien arkkitehtuuri, suunnitteluihanteet ja rakentamisen ilmiöt. Keskustan lisäksi Tamperetta ovat sen omaleimaiset reuna-alueet, esikaupungit, ja kylämaisemat. Historiallinen jatkuvuus on kaupungissa läsnä poikkeuksellisen vahvasti myös luonnonmuotojen muovaamassa omaleimaisessa maisemassa.

Myös kaupunkimaisen ytimen sisällä avoimet kaupunkitilat, puistot ja pitkiä näkymiä luovat akselit ovat merkittäviä kaupunkitilan jäsentäjiä.

Tampereen keskustan ja aluekeskusten sekä muiden osa-alueiden arvokkaat ominaispiirteet säilyvät ja niiden historialliset mittakaavat huomioidaan alueiden kehittyessä ja tiivistyessä täydennysrakentamisella. Mittakaavaltaan erilaiset alueet tunnistetaan ja nähdään paikallisidentiteetin ja kaupunkibrändin voimavaratekijöinä. Tunnustetaan erityisesti valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen, RKY-alueiden, herkkyyks mittakaavan muutosten suhteen.

Keskustan tunnetuimmat kaupunkiakselit, Hämeenkatu, Tammerkoski ja Hämeenpuisto, säilytetään tulevaisuudessakin ilmaisuvoimaisina. Lisäksi tunnustetaan Hämeenkadun ja Tammerkosken risteämäl alueen säilytettävä mittakaava.

Asemakaavoissa tarkastellaan alueita riittävän laajasti. Yksittäisten rakennusten suojelusta pyritään laajojen kokonaisuuksien suojeluun. Uudet rakennukset sijoitetaan oivaltavasti osaksi aluekokonaisuutta sen mittakaavaa kunnioittaen. Kaupunkitilan mittakaavaa tarkastellaan ensisijaisesti jalankulkijan tasolta.

Hankkeita ohjataan asemakaavojen mukaisiksi vähentäen tarvetta poikkeamis päätöksille ja edistäen alueiden tasapainoista kehitystä ja luontevaa täydennysrakentamista olevaan rakennuskantaan. Vaiheyleiskaavan rooli muutoksen ohjaamisessa laajojen kokonaisuuksien osalta hyödynnetään tehokkaasti ja alueita analysoiden. Korkean rakentamisen sijoittumisessa huomioidaan alueiden kulttuurihistorialliset ja historialliset arvot, mittakaava ja muutoksensietokyky.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

Kuva: Annamaria Puumala

4. TAMPEREELLA LUONNONMAISEMIA, HISTORIALLISIA MAISEMATYYPPEJÄ JA MAASTONMUOTOJEN AINUTLAATUISIA PIIRTEITÄ ARVOSTETAAN SEKÄ KESKUSTASSA ETTÄ MUISSA KAUPUNGINOSISSA.

Tampereen luonnonmaiseman ominaispiirteet, kuten harjut, vesistöt ja koski ovat kaupunkikuvan voimatekijöitä ja muodostavat keskeisen osan kaupungin identiteettiä myös tulevaisuudessa.

Maastonmuotojen ominaispiirteet ja historialliset maisematyypit ovat lähtökohtana kaupunkikuvan kehittämiseksi ja kaupunkirakenteen täydentymiseksi ja kasvulle. Maiseman muodot, viherympäristö ja näkymäakselit huomioidaan alueiden uudis- ja lisärakentamisessa.

Avoimia kaupunkitiloja ja -akseleita säilytetään kaupunkikuvassa. Historiallisten kaupunkiakselien säilyttämisessä huomioidaan myös puukujanteet ja katupuurivit.

Torien ja puistojen kulttuurihistorian suunnitelmallinen tutkimus ja arvostus antaa pohjaa uuden suunnittelulle.

5. TAMPEREELLA KAUPUNGIN RAKENTUMISEN VAIHEET NÄKYVÄT RAKENNUSMATERIAALEISSA JA -TAVOISSA. KESTÄVÄÄ RAKENTAMISTA JA KIERTOTALOUTTA EDISTETÄÄN HYVÄLLÄ KUNNOSSAPIDOLLA JA KORJAAMISELLA.

Historiallinen jatkumo on luonteva osa Tampereen kestävyystavoitteita, sillä kerroksellisuus ja juurien kunnioittaminen edustavat vahvaa kulttuurista kestävyttä ja ylisukupolvisuutta. Kulttuurisen kestävyden periaatteet tulee omaksua kaikissa suunnittelutehtävissä. Historiallinen jatkumo tukee ekologisen kestävyden tavoitteita pyrkien muun muassa vanhan säilyttämiseen ja arvostamiseen, uudelleen hyödyntämiseen, korjausrakentamiseen sekä kiertotalouteen.

Kunnossapito ja korjaaminen ovat kestävästä rakentamisesta lähtökohtia. Alkuperäisiä rakennustapoja säilytetään ja palautetaan, ja ylikorjaamista vältetään. Uusi käyttötarkoitus valitaan ja tilaohjelma mitoitetaan huomioiden säilytettävän rakennuksen ominaispiirteet. Perinteisen rakennustavan tutkitusti toimivat ratkaisut otetaan uudestaan käyttöön hankekohtaiset ominaispiirteet tunnistetaan.

Rakennusmateriaalin uusiokäyttö ja mahdollisuuksien mukaan entisellä rakennuspaikallaan otetaan normaaliksi käytännöksi. Kaupunki toimii esimerkkinä säilyttävän korjaustavan valitsijana omissa kunnostushankkeissaan.

Korjausrakentamisen asiantuntemukseen panostetaan lupaohjauksessa eri suunnittelualoilla. Lupakäytäntöjä sovelletaan erikoisosaamisella korjausrakentamiseen kannustavalla ja siihen sopivalla tavalla. Rakentamistapaohjeita kehitetään korjausrakentamista ja säilyttävien ratkaisuja suosivaksi. Lisäksi luodaan taloudellisia kannustimia rakennusten korjaamiseen ja kunnostamiseen purkamisen sijaan.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

TAVOITE		2. TAMPEREELLA RAKENTAMISEN PERIMÄ NÄKY, SÄILYY JA MUUTTUU OMAA AIKAANSA PEILATEN RAKENNUKSISSA JA KAUPUNKIRAKENTEESSA.	
PÄÄTOIMENPIDE	A. Kulttuuriympäristö- ja rakennushistoriaselvitykset laaditaan oikea-aikaisesti ja riittävän laajoina. Laaditaan ajoissa riittävän laajat kulttuuriympäristö- ja rakennushistoriaselvitykset rakentamisen vaikutukset arvioiden. Selvityksissä tunnistettuja tärkeimpiä arvoja käytetään suunnittelun lähtökohtana.		
VASTUUTAHO	AKA, YKA, RAVA, pääsuunnittelija, rakennushankkeeseen ryhtyvä, ohjaavina ja edellyttävänä tahoina myös ELY ja maakuntamuseo		
MITTARI	<ul style="list-style-type: none"> • Laadittujen selvitysten lukumäärä ja kohdentuminen kulttuurihistoriallisiin kohteisiin • Vaiheleiskaavan toteutuman seurannan yhteydessä tehtävä selvitysten suositusten toteutumistarkastelu 		
VAIKUTUS	●●●●○ Tampereen identiteetti	●●○○○ Kestävä arkkitehtuuri	●●●●○ Kustannustaso
MUUT TOIMENPITEET	<p>B. Selvitysten vuorovaikutteinen esittely. Esitellään selvitykset hankkeista päätöksentekijöille, rakennuttajille sekä suunnittelijoille vuorovaikutteisesti. Huolehditaan, että selvitykset laatineet asiantuntijat ovat mukana asemakaava- tai korjaushankkeen aloituskokouksessa.</p> <p>C. Selvitysten tulosten toteutumisen arviointi. Jälkiarvioidaan selvitystiedon perusteella valittavaksi määritettyjen ympäristön ominaispiirteiden toteutuminen valmiissa suunnitelmissa.</p>		

TAVOITE		3. TAMPEREEN KAUPUNKIKUVAN JA -RAKENTEEN HISTORIALLINEN, ARVOKKAASI KOETTU HIERARKIA SEKÄ MITTAKAAVAT NÄKYVÄT JA SÄILYVÄT MUUTOKSESSA.	
PÄÄTOIMENPIDE	A. Vaiheleiskaavan laatimisen yhteydessä tehdään temaattisia osa- aluetarkasteluja. Laaditaan muutospaineisista aluekokonaisuuksista valtuustokausittaisten vaiheleiskaavojen yhteydessä temaattiset, historiallisia kerrostumia kuvaavat tarkastelut yleis- ja asemakaavoituksen pohjaksi. Tehdään maisemallisia ja kaupunkikuvallisia tarkasteluja suojelutavoitteisiin, täydennysrakentamisen typologiaan ja volyyymiin liittyvien reunaehtojen määrittämiseksi.		
VASTUUTAHO	AKA, YKA, maakuntamuseo, ELY lausunnonantajina		
MITTARI	<ul style="list-style-type: none"> • Vaiheleiskaavan toteutuminen ja sen kulttuuriperintökartan kattavuus • Kulttuuriperintönäkökulman painoarvo vaikutustenarvioinnissa • Alueiden omaleimaisuuden esiintuominen asemakaavaohjelmien kohdekuvauksissa ja -tavoitteissa. 		
VAIKUTUS	●●●●● Tampereen identiteetti	●●●○○ Kestävä arkkitehtuuri	●●●●○ Kustannustaso
MUUT TOIMENPITEET	<p>B. Korkean rakentamisen selvityksen päivittäminen. Päivitetään korkean rakentamisen selvitykset. Huolehditaan keskustan historiallisen ruutukaava-alueen kaupunkikuvasta ohjaten sen kehitystä siten, ettei sille muodosteta uusia korkean rakentamisen alueita.</p> <p>C. Kaupunkikuvatarkastelut asemakaavoitus- ja rakennuslupavaiheissa. Edellytetään kaupunkikuva- ja näkymätarkasteluja asemakaavoitus- ja rakennuslupavaiheissa, huomioiden erityisesti valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY) ja muut arvoalueet. Hyödynnetään kaupunkimallia säännönmukaisesti päätöksenteossa ja vuorovaikutuksessa. Laaditaan ja tarkistetaan tätä varten ohjeistukset hankkeiden mallintamisesta. Tehdään RKY-alueiden lähivaikutusalueella kaupunkimaisen selvityksen ja arviointi historiallisen kaupunkikuvan näkökulmasta.</p>		

TAVOITE	4. TAMPEREELLA LUONNONMAISEMIA, HISTORIALLISTIA MAISEMATYYPPEJÄ JA MAASTONMUOTOJEN AINUTLAATUISIA PIIRTEITÄ ARVOSTETAAN SEKÄ KESKUSTASSA ETTÄ MUISSA KAUPUNGINOSISSA.
PÄÄTOIMENPIDE	A. Tunnettujen kaupunkiakselien kaavallinen suojele. Suojellaan tunnetut kaupunkiakselit, kuten Hämeenkatu ja Hämeenpuisto ajantasaisin asemakaavoin.
VASTUUTAHO	AKA, YKA
MITTARI	Kohteet ja näkymät suojelevat määräykset asemakaavoissa.
VAIKUTUS	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>●●●●○</p> <p>Tampereen identiteetti</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>●○○○○</p> <p>Kestävä arkkitehtuuri</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>●●●○○</p> <p>Kustannustaso</p> </div> </div>
MUUT TOIMENPITEET	<p>B. Maisemahistoriallinen selvitys. Laaditaan maisemahistoriallinen selvitys aina kun suunnitellaan historiallisten avoimien kaupunkitilojen uudistushankkeita.</p> <p>C. Puistohistoriallinen inventointi. Tehdään kattava puistohistoriallinen inventointi. Hyödynnetään sen tuloksia kaupunkisuunnittelun lisäksi markkinoinnissa, matkailussa sekä kulttuuri- ja hyvinvointipalveluissa.</p>

UUDIS- JA TÄYDENNYSRAKENTAMINEN

Kaupungin kasvun ja tiivistymisen myötä korkeatasoisen arkkitehtuurin merkitys kasvaa entisestään. Ilmastonmuutos vaikuttaa ympäristöömme ja asettaa uusia vaatimuksia, joihin hyvällä ja kestäväällä arkkitehtuurilla on mahdollista vastata.

Arkkitehtuurin arvojen esiin nostamiseksi on ymmärrettävä sekä sen laatuun vaikuttavat tekijät että laadun myönteiset vaikutukset. Monipuolisella ja tunnistettavalla arkkitehtuurilla on Tampereen ja sen eri alueiden identiteetille suuri merkitys.

Mittavin osa uudis- ja täydennysrakentamisesta Tampereella on asuinrakentamista. Ohjelmatyön valmisteluvaiheen avoin kysely osoitti, että uudis- ja täydennysrakentamisen tavoitteissa on perusteltua käsitellä arkkitehtuurin toiminnallisen laadun parantamista, painopisteinä asuntosuunnittelun ja -rakentamisen laadun nostaminen ja monipuolistaminen.

Kestävän rakentamisen ja arkkitehtuurin tavoitteet voidaan saavuttaa vain konkreettisilla toimilla. Hiilijalanjalan laskenta ja rakenteiden kierrätettävyys otetaan osaksi suunnittelu- ja rakentamisprosessia. Tampereen kaupunki tehostaa tilankäyttöään ja vähentää siten rakentamisen hiilijalanjalan sekä uudisrakentamisen tarvetta. Puun käyttämistä lisätään uudis- ja korjauskohteissa nostaen uusiutuvien ja hiilinieluna toimivien rakennusmateriaalien osuutta.

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

TAVOITTEET

1. Tampereella nostetaan arkkitehtoniset laatutekijät taloudellisten arvojen rinnalle tunnistaen laadukkaan arkkitehtuurin pitkän aikavälin myönteiset vaikutukset.
2. Tampereella rakennetaan arkkitehtonisesti korkeatasoista, monipuolista ja tunnistettavaa uutta ympäristöä, jonka syvimät juuret ovat teollisen kaupungin historiassa.
3. Tampereella parannetaan asuntoarkkitehtuurin toiminnallista laatua ylittämällä vähimmäisvaatimukset.
4. Tampereella edistetään kestävää arkkitehtuuria suunnittelemalla ja toteuttamalla rakennukset toiminnallisesti, rakenneteknisesti ja esteettisesti pitkäikäisiksi.

1. TAMPEREELLA NOSTETAAN ARKKITEHTONISEN LAATUTEKIJÄN TALOUDELLISTEN ARVOJEN RINNALLE TUNNISTAEN LAADUKKAAN ARKKITEHTUURIN PITKÄN AIKAVÄLIN MYÖNTEISET VAIKUTUKSET.

Arkkitehtuuri on kokonaisvaltainen taiteen, tieteen ja tekniikan yhdistelmämuoto, jonka arvo muodostuu useista eri tekijöistä. Rakennuksen arvon muodostumisessa huomioidaan ja tunnistetaan rakennustaiteellisten arvojen ja laatutekijöiden vaikutus kokonaisuuteen teknisten ja taloudellisten tekijöiden rinnalla.

Arkkitehtonisten laatutekijöiden, kuten tarkoituksenmukaisten materiaalien, tällisuuden, toiminnallisuuden ja kokemuksellisuuden nostaminen keskeiseen asemaan uudis- ja korjausrakentamisessa on kestävä tulevaisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää. Arvostetulla aikaa ja paikkaan sidotulla arkkitehtuurilla on suuri merkitys rakennuksen arvon kehityksessä sen elinkaaren aikana mutta myös sen korjaamisen, säilymisen ja suojelun edesauttamisessa. Korkeatasoisella arkkitehtuurilla ja siihen liittyvällä laadukkaalla julkisella taiteella parannetaan niin kaupunkiympäristöä kuin kaupungin vetovoimaa.

2. TAMPEREELLA RAKENNETAAN ARKKITEHTONISESTI KORKEATASOISTA, MONIPUOLISTA JA TUNNISTETTAVAA UUTTA YMPÄRISTÖÄ, JONKA SYVIMMÄT JUURET OVAT TEOLLISEN KAUPUNGIN HISTORIASSA.

Uudis- ja täydennysrakentamista määrittelevät sekä historia että tulevaisuus. Arkkitehtuuri on paikkaan ja aikaan sidottua, joten suhde näihin on huomioitava suunnittelussa. Suunnittelijan on ratkaistava rakennuksen suhde olemassa olevaan ympäristöön, materiaaleihin ja toimintoihin. Hyvä arkkitehtuuri perustuu vahvaan, ymmärrettävään perusideaan ja sen tinkimättömään toteutukseen. Arkkitehdin ja rakentamiseen ryhtyvän merkityksellinen tehtävä onkin luoda kaupunkikuvaa rikastuttavaa, mielenkiintoista ja ympäristöönsä sopivaa arkkitehtuuria, josta on myös luettavissa aikakautensa ominaispiirteet.

Yksi arkkitehtuurin tehtävistä on vahvistaa paikan erityispiirteitä ja alueen tunnistettavuutta. Eri kaupunginosilla, niin keskustassa kuin sen ympärillä, on oma tyyli ja mittakaava, jotka toimivat lähtökohtina uuden rakennuksen suunnittelulle. Rakennuksen massan muotoilu, julkisivujen materiaalit ja julkisivujen aukkojen jäsentely ovat osa suunnittelijan keinoista sovittaa rakennus kaupunkikuvallisesti omaan aikaansa ja paikkaansa niin ulko- kuin sisäarkkitehtuurin ja -olosuhteidenkin kannalta. Materiaalien valinnassa huomioidaan esteettisyyden lisäksi eettisyys, mahdollisimman pitkä elinkaari ja pieni hiilijalanjälki, patinoituminen ja kaunis vanheneminen sekä tekninen korjattavuus. Rakennuksen omaleimaisuuteen voi vaikuttaa erilaisilla kattomuodoilla, sillä katto voi pitää rakennuksen viidentenä julkisivuna.

Jokainen rakennushanke voi tukea arkkitehtuurillaan ympäristön asukkaiden tai käyttäjien hyvinvointia ja terveyttä sekä lisätä toiminnallisuutta ja kokemuksellisuutta. Parhaimmillaan arkkitehtuuri on henkisesti rikastuttavaa taidetta, joka tarjoaa mahdollisuuden ympäristön elämykselliseen ja tasapainoiseen kokemukseen. Tämä tulee huomioida erityisesti tiivistyvässä kaupunkirakenteessa ja katumaisemassa. Kaupungin oma rakennustuotanto on vuosisadan ajan useinkin ollut esimerkkinä ja laadullisena mittarina muulle rakentamiselle.

Kuva: Mika Huisman

Uuden hankkeen kaupunkikuvallisia vaikutuksia arvioidaan ennen toteutusta, jolloin viranomaiset voivat ohjata hanketta asetettujen tavoitteiden suuntaan. Kaupunkikuvatoimikunnan asiantuntemusta hyödynnetään. Rakennusvalvonnalla on vastuullinen rooli siinä, että rakennushankkeiden suunnittelu ja toteutus etenee myös Tampereen arkkitehtuuriohjelman hengessä. Julkiset ja ympäristöään korkeammat rakennukset ovat kaupunkirakenteessa usein maamerkin asemassa sijoittuen kaupunkikuvallisesti keskeisille paikoille, joten niiden laatuun tulee erityisesti panostaa.

3. TAMPEREELLA PARANNETAAN ASUNTOARKKITEHTUURIN TOIMINNALLISTA LAATUA YLITTÄMÄLLÄ VÄHIMMÄISVAATIMUKSET.

Toiminnallisuus on merkittävä osa laadukasta arkkitehtuuria. Rakentamisen perimmäinen tarkoitus on tuottaa tiloja tiettyyn käyttötarkoitukseen. Hyvässä rakennussuunnittelussa käyttötarkoitus ja laatu tulisi ymmärtää laajemmin kuin mitä ne vähimmillään toteutettuna ovat.

Arkkitehtuurin avulla luodaan puitteet elinvoimaiselle toiminnalle monipuolisin keinoin: rakennukseen sijoitettavien toimintojen kaupunkikuvallinen vaikutus huomioidaan niin, että tilat ja toiminnot aktivoivat ja elävöittävät kaupunkitilaa avautumalla ja liittymällä siihen visuaalisesti ja esteettisesti laadukkaasti. Asuntoja ja asuntopakettia monipuolistetaan arkkitehtuurin keinoin niin, että erilaiset asuntotyypit muodostavat sosiaalisesti monipuolisen asuinalueen tai -korttelin. Tähän tavoitteeseen pyritään kaikessa uudistuotannossa. Tilallisuuden ja näkymien avautumiseen kiinnitetään asuntosuunnittelussa erityistä huomiota viihtyisyyden, hyvinvoinnin ja elämyksellisyyden aikaansaamiseksi. Rakentamisessa voidaan edistää asuntojen monipuolisuutta, toteuttamalla kerrostaloihin kaksikerroksisia asuntoratkaisuja. Vaihtelevien kattomuotojen ja huonekorkeuksien tarjoamat mahdollisuudet hyödynnetään esimerkiksi toteuttamalla ullakkoasuntoja tilallisesti mielenkiintoisin ratkaisuin. Asuntojen väljyys ja tilaratkaisujen muuntojoustavuus mahdollistavat erilaiset asumismuodot ja pidentävät rakennusten elinkaarta. Rakennukset ja tilat suunnitellaan niin, että mahdollisille tulevaisuuden laajennusten ja muutosten toteuttamiselle jää mahdollisuuksia.

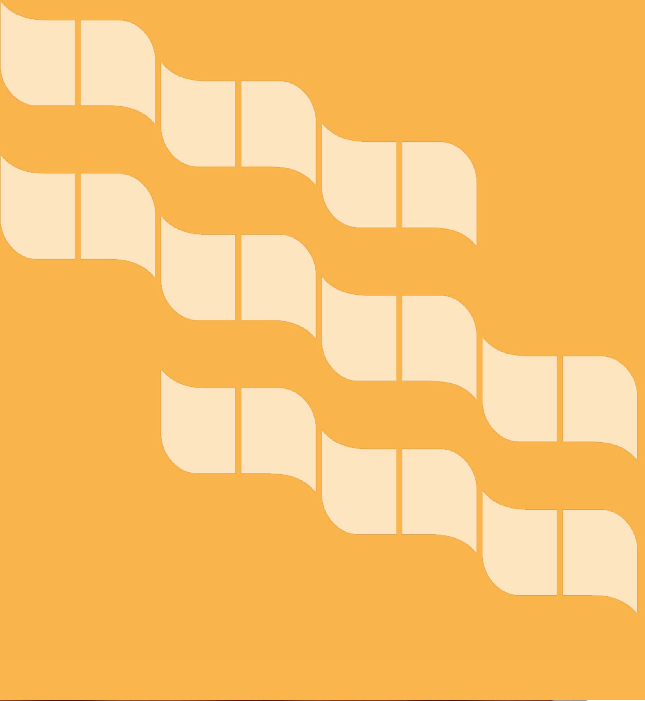
4. EDISTETÄÄN KESTÄVÄÄ ARKKITEHTUURIA SUUNNITTELEMALLA JA TOTEUTTAMALLA RAKENNUKSET TOIMINNALLISESTI, RAKENNETEKNISESTI JA ESTEETTISESTI PITKÄIKÄISIKSI.

Ekologisesti kestävä rakentaminen ja ympäristönäkökulmat otetaan systemaattisesti ja läpileikkaavasti osaksi jokaista käynnistyvää hanketta ja sen osia kuhunkin hankkeeseen ja vaiheeseen sopivalla tavalla.

Rakennukset suunnitellaan rakenteiltaan ja tiloiltaan muuntojoustaviksi ja siten pitkäikäisiksi. Käyttötarkoituksen ja tarpeiden muuttuessa niitä voidaan hyödyntää ilman merkittäviä purku- ja muutostöitä. Kaupungin omistamat julkiset rakennukset suunnitellaan ja toteutetaan siten, että niitä voidaan hyödyntää erilaisissa toiminnoissa ja eri toimialojen välillä mahdollisimman joustavasti. Joustavuudessa huomioidaan käyttäjät, asukkaiden tarpeet ja käyttöajat vuorokausi- ja vuositasolla sekä hyvin pitkällä aikavälillä.

Kuva: Veera Rintala

Rakennusten kestävyysarvioinnin perustana ovat pitkäaikaisessa tieteellisessä keskustelussa ja kansainvälisissä standardeissa vakioituneet laskennan menetelmät. Ympäristövaikutusten arvioinnissa rakentamisessa otetaan lähtökohdaksi kansallinen hiilijalanjäljen laskentamenetelmä, joka perustuu elinkaarinäkökulmaan. Luonnon monimuotoisuutta lisätään täydennysrakentamisen yhteydessä.

Materiaalit käytetään mahdollisimman tehokkaasti ja kiertotalouden periaatteet huomioiden. Puurakentamista edistetään kaupungin omassa palvelurakentamisessa, asemakaavoituksessa ja tontinluovutuksissa. Uusia, innovatiivisia rakennustapoja- ja materiaaleja suositetaan kestävässä rakentamisessa edistämiseksi uudis- ja täydennysrakentamisessa.

Energiasiiirtymää edistetään ja tuetaan parantamalla rakennusten energiatehokkuutta ja investoimalla rakennuksiin integroitaviin uusiutuvan energian tuotantojärjestelmiin, joihin kytketään laajemmat, alueelliset kokonaisuudet ja innovatiiviset ratkaisut. Näitä voivat olla esimerkiksi älykkäät, kysynnän jouston mukaan energiaa varastoivat rakennukset.

Sovelletaan luonnonmukaisen rakentamisen keinoja hankekohtaisesti. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan luonnonmukaisia rakennusmateriaaleja, ratkaisuja ja rakenteita. Näitä ovat mm. puu, olki, savi ja kiviainekset sekä painovoimainen ja luonnonmukainen ilmanvaihto tai passiivinen, luonnonilmiöihin perustuva lämmitysratkaisu, joka voi toimia keinona parantaa sisäilman laatua. Kaikkia edellä mainittuja rakentamisen ratkaisuja ja tavoitteita ei kuitenkaan aina voi toteuttaa samanaikaisesti, vaan kussakin hankkeessa tulee suunnitella ja toteuttaa hankkeelle sopiva, tasapainoinen kokonaisuus.

Kestävä talous huomioi rakennuskustannusten ohella sekä asumisen että rakennusten ylläpidon kustannukset niin, että rakennukset ovat taloudellisesti kestävästi ja kannattavasti käytettäviä sekä ylläpidettäviä. Sosiaalisen kestävyysnäkökulma edellyttää puolestaan asukastyytyvyyden mittaamista suhteessa kestävässä rakentamisen tavoitteisiin ja ympäristönäkökulmiin. Sosiaalista hyväksyttävyyttä ja asukastyytyvyyttä onkin syytä seurata säännöllisesti.

Kuva: Annamaria Puumala

Kuva: Tampereen kaupunki

TAVOITE		1. TAMPEREELLA NOSTETAAN ARKKITEHTONISET LAATUTEKIJÄT TALOUDELLISTEN ARVOJEN RINNALLE TUNNISTAEN LAADUKKAAN ARKKITEHTUURIN PITKÄN AIKAVÄLIN MYÖNTEISET VAIKUTUKSET.		
PÄÄTOIMENPIDE	A. Kehitetään arkkitehtuurin laadun seuranta ja palkitsemista. Lisätään seuranta ja nostetaan esille arkkitehtonisesti laadukkaita kohteita kannustimien luomiseksi. Kehitetään hyvän rakentamisen palkintoa, jotta ehdokkaiden esittely ja valintakriteerit ovat julkisia. Tämä toteutetaan yhdessä Tampereen arkkitehtuurigallerian kanssa (Toimenpide 2 A., vuorovaikutus ja koulutus).			
VASTUUTAHO	KAUKU, PIRA, TamSAFA			
MITTARI	<ul style="list-style-type: none"> • Palkittujen kohteiden esittelyiden mediaseuranta • Sivustojen katselukertojen seuranta 			
VAIKUTUS	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>Tampereen identiteetti</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Kestävä arkkitehtuuri</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Kustannustaso</p> </div> </div>			
MUUT TOIMENPITEET	<p>B. Julkinen keskustelu arkkitehtonisista arvoista. Nostetaan rakennustaiteelliset arvot julkiseen ja näkyvään keskusteluun niin ammatillisissa kuin kaupunkilaisten keskustelukanaavissa ja -foorumeissa. Nostetaan keskustelun näkökulmaksi erityisesti arkkitehtonisten arvojen pitkäaikaiset hyödyt ja myönteiset vaikutukset.</p> <p>C. Arkkitehtoninen ilme kaavoituksessa. Huomioidaan asemakaavan rakennustapaohjeiden laadinnassa rakennuksen, korttelin tai alueen arkkitehtonisen ilmeen ohjaaminen. Kirkastetaan tavoitteita ja korostetaan yhtä pääteemaa.</p>			

TAVOITE		2. TAMPEREELLA RAKENNETAAN ARKKITEHTONISESTI KORKEATASOISTA, MONIPUOLISTA JA TUNNISTETTAVAA UUTTA YMPÄRISTÖÄ, JONKA SYVIMMÄT JUURET OVAT TEOLLISEN KAUPUNGIN HISTORIASSA.		
PÄÄTOIMENPIDE	A. Arkkitehtonisen kokonaisidean esittely viranomaisille hankkeen alkuvaiheessa. Käydään luonnosvaiheessa rakennushankkeeseen ryhtyvän ja rakennusvalvonnan välinen luonnospalaveri, jossa suunnittelija esittelee kohteen arkkitehtonisen kokonaisidean ja jossa määritellään kohteen kaupunkikuvallinen sekä arkkitehtoninen konsepti. Käsitellään kohdetta suhteessa Tampereen identiteettiin ja rakennuspaikkaan. Korjaus- ja täydennysrakennushankkeessa esitetään alueen tai rakennuksen ominaispiirteet ja arvot sekä uuden arkkitehtuurin suhde niihin. Luonnosvaiheen esittely ja arkkitehtonisen kokonaisidean hyväksyminen on edellytys myöhemmälle lupahakemukselle.			
VASTUUTAHO	Rakennushankkeeseen ryhtyvä, pääsuunnittelija, RAVA, AKA			
MITTARI	<ul style="list-style-type: none"> • Vakiintunut prosessi • Esittelyjen määrä suhteessa hankkeiden kokonaismäärään 			
VAIKUTUS	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>Tampereen identiteetti</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Kestävä arkkitehtuuri</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Kustannustaso</p> </div> </div>			
MUUT TOIMENPITEET	B. Arkkitehtuurikilpailujen edistäminen julkisissa ja yksityisissä hankkeissa. Jatketaan yleisten arkkitehtuurikilpailujen järjestämistä kaupungin toimesta tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lisätään julkisista rakennuksista käytävien arkkitehtuurikilpailujen määrää. Ratkaistaan erityisesti kaupunkikuvallisesti merkittävät ja näkyvät kohteet arkkitehtuurikilpailun kautta. Kannustetaan muita toimijoita järjestämään arkkitehtuurikilpailuja kaupunkikuvallisesti tärkeissä hankkeissa.			

TAVOITE	4. TAMPEREELLA EDISTETÄÄN KESTÄVÄÄ ARKKITEHTUURIA SUUNNITTELEMALLA JA TOTEUTTAMALLA RAKENNUKSET TOIMINNALLISESTI, RAKENNETEKNISESTI JA ESTEETTISESTI PITKÄIKÄISIKSI.
PÄÄTOIMENPIDE	A. Käynnistetään Kestävän rakentamisen innovaatio -ohjelma. Perustetaan Kestävän rakentamisen innovaatio-ohjelma, jossa tarjotaan tontteja uusia kestäviä ratkaisuja kokeileville hankkeille. Ohjelman kautta voidaan toteuttaa myös kilpailullisia innovaatiohaasteita, sekä viestiä uusista ratkaisuista esimerkiksi palkitseamalla onnistuneita kohteita. Edistetään kestävyystavoitteita kohdennetusti esimerkiksi lisärakennusoikeudella, huojennuksilla tontinvuokrissa tai maankäyttökorvauksissa tai ekologiseen kestävyteen kannustavalla, mahdollistavalla kaavoituksella.
VASTUUTAHO	Tampereen kaupunki, yliopisto, TAMK, KITIA
MITTARI	Toteutuneiden hankkeiden määrä, innovatiivisuus ja näkyvyys
VAIKUTUS	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>●●○○○</p> <p>Tampereen identiteetti</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>●●●●●</p> <p>Kestävä arkkitehtuuri</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>●●●●○</p> <p>Kustannustaso</p> </div> </div>
MUUT TOIMENPITEET	<p>B. Ekologisesti kestävä rakentamisen tietopankki. Perustetaan ekologisesti kestävä rakentamisen kohde-, tieto- ja ideapankki, jossa kootaan yhteen ja esitellään ekologisesti kestäviä arkkitehtuurikohteita, -ratkaisuja ja -innovaatioita eri mittakaavatasoilla. Ideapankki voi toimia erillisenä tai olla yhdistettynä muihin vastaaviin tietopankkeihin.</p> <p>C. Puurakentamisen lisääminen. Lisätään puurakentamisen määrää uudis- ja korjausrakentamisessa. Huomioidaan materiaalin tuomat erityispiirteet arkkitehtuurin ja rakenteiden osalta (muun muassa korjaus ja huolto) ja lasketaan ratkaisuille elinkaaren hiilijalanjälki.</p> <p>D. Julkisten rakennushankkeiden kestävyyskriteerit. Tuodaan kestävyyskriteerit julkisiin rakennushankkeisiin ja tuetaan niitä innovatiivisten hankintojen käytännöllä.</p> <p>E. Vaativammat raja-arvot energiatehokkuudelle. Asetetaan vaativampia energiatehokkuuden ja hiilijalanjäljen minimiraja-arvoja uudisrakentamiseen. Etenkin jos tontilta puretaan rakennuksia, tulee tämä kompensoida suuremmilla raja-arvoilla.</p>

VUOROVAIKUTUS JA KOULUTUS

Arkkitehtuuri ja rakennettu ympäristö luo puitteet ihmisille: asumiselle, työlle ja vapaa-ajalle. Vuorovaikutteisudella luodaan ihmistä hyvin palvelevaa ympäristöä, johon on mielekästä kiinnittyä.

Arkkitehtuuria on mahdollista opiskella Tampereella eri ikävaiheissa arkkitehtuuri- ja kulttuuriympäristökasvatuksen sekä vapaan sivistystyön piirissä. Yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa voi kouluttautua ammattiin arkkitehdiksi tai rakennusarkkitehdiksi – Näillä mahdollisuuksilla Tampere voi olla Suomen johtava arkkitehtuurin oppimisen ja koulutuksen kaupunki.

Kaupunkilaisille tarjotaan monitasoisia mahdollisuuksia vaikuttaa oman ympäristönsä kehittämiseen. Niiden tulee olla aidosti saavutettavia kaikille asukkaille ja käyttäjille. Laajalla arkkitehtuurikasvatuksella voidaan tukea asukkaiden kiinnostusta, arvostusta ja ylpeyttä kotikaupunkinsa arkkitehtuuria ja rakennettua ympäristöä sekä lähimiljöötä kohtaan.

Arkkitehtuuri- ja kulttuuriympäristökasvatus ja -koulutus palvelee kaupunkilaisia monella tasolla. Se voi johtaa ammattiin tai kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen tai harrastamiseen. Vuorovaikutus ja osallistuminen hyötyvät koulutuksesta, tiedosta, harjaannuksesta sekä riittävästä sen resurssoinnista. Nämä parantavat edellytyksiä osallisuuteen ja vuorovaikutukseen lisäämällä ymmärrystä omasta elinympäristöstä. Huoli ilmastonmuutoksesta yhdistää ihmisiä eri tavoin. Keskustelu rakentamisen ilmastovaikutuksista ja toisaalta sen mahdollisuuksista varautua ilmastonmuutoksen seurauksiin toimii tärkeänä ja ajankohtaisena tapana kutsua kaupunkilaisia ja eri toimijoita mukaan myös arkkitehtuurikeskusteluun. Niin ekologisen, taloudellisen, kulttuurisen kuin sosiaalisen kestävyuden tulee kytkeytyä arkkitehtuurikeskusteluun, -kasvatukseen ja -koulutukseen sen kaikilla tasoilla.

Kuva: Annamaria Puumala

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

TAVOITTEET

1. Tampereella osallistuminen on luonteva osa kaupunkielämää ja asuinympäristöön vaikuttamisen mahdollisuuksia. Osallisuus myös sitouttaa myönteisellä tavalla.
2. Tampereella on matala kynnys kommentoida ja käyttää arkkitehtuuria. Arkkitehtuuriohjelma kannustaa ja toimii alustana tälle keskustelulle.
3. Tampere on arkkitehtuurikasvatuksen, -koulutuksen ja oppimisen kärkikaupunki.
4. Tampere on kaupunki, jossa arkkitehdit voivat kehittyä ja inspiroitua: Arkkitehtuurin alan ammattilaiset haluavat asettua Tampereelle harjoittamaan ammattiaan. Kaupungista tulee myös vetovoimainen arkkitehtuurimatkailun kohde.
5. Tampereella kestävä rakentamisen valmiuksien lisääminen on keskeinen osa kaikkea arkkitehtuurikasvatusta ja -koulutusta.

1. TAMPEREELLA OSALLISTUMINEN ON LUONTEVA OSA KAUPUNKIELÄMÄÄ JA ASUINYMPÄRISTÖÖN VAIKUTTAMISEN MAHDOLLISUUKSIA. OSALLISUUS MYÖS SITOUTTAA MYÖNTEISELLÄ TAVALLA.

Osallisuudella viitataan kaupunkilaisten mahdollisuuteen osallistua omaa arkeaan ja ympäristöään koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon. Osallisuus syventää kokemusta siitä, että kaupungissa voi elää omannäköistään elämää. Kaupunkilaisten osallistumisen avulla luodaan ympäristöjä, joihin asukkaiden ja käyttäjien on mielekästä kiinnittyä ja sitoutua, jolloin niistä myös kannetaan vastuuta ja pidetään huolta paremmin. Osallisuus edistää kestäväen ja vastuullisuuteen kannustavan ympäristön syntymistä.

Osallistuminen edellyttää, että viestitään tehokkaasti ja vaikuttamisen kannalta oikea-aikaisesti käyttäen monipuolisia, erilaisille ja eri-ikäisille ihmisille sovitettuja vuorovaikutuskeinoja. Osallistumisen ja vuorovaikutuksen suunnittelun ja toteutuksen ammattiosaamista ja resursointia vahvistetaan. Kaupunki toimii edelläkävijänä tarjoamalla hankkeissa osallistumismahdollisuuksia eri käyttäjäryhmille, joita kaupunkiorganisaatiossa tavoitetaan muun muassa Lasten Parlamentin, Nuorisovaltuuston, Vanhusneuvoston, Maahanmuuttajaneuvoston, asukas- ja omakotiyhdistysten tai senioriyhdistysten kautta.

Asukkaat otetaan mukaan jo varhaisessa vaiheessa viheralueiden ja uusien asuinalueiden suunnitteluun sekä ottamaan kantaa täydennysrakentamiseen, kuten maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää. Kaupungin omien julkisten ja palvelurakennusten suunnittelu- ja korjaushankkeissa käyttäjät otetaan mukaan alusta asti. Lapset ja nuoret otetaan mukaan oman elin- ja oppimisympäristönsä, kuten päiväkotien ja koulujen, suunnitteluun.

Henkilökuntaa ja työntekijöitä kuullaan työympäristöä koskevissa hankkeissa. Perinteisesti käyttäjiä on kuultu edustajien välityksellä, mutta palvelumuotoilun lisääntyneenä on otettu käyttöön aiempaa laajempia kuulemis- ja osallistumisen mahdollistamisen tapoja.

Osallistuva kaupunkilainen hyötyy tiedosta ja harjaantumisesta. Osallistumisen kansalaistaitoa tuetaan ja kehitetään kaikkien koulutusasteiden yhteistyöllä. Kouluissa voidaan arkkitehtuurin ja taiteen tai kulttuurikasvatuksen ammattilaisten ohjauksessa ideoida, työstää ja havainnollistaa eri vaiheita lasten ja nuorten kanssa suunniteltaviin ja toteutettaviin lähimiljöön kehittämis-, taide- tai pienimutoisiin rakennushankkeisiin.

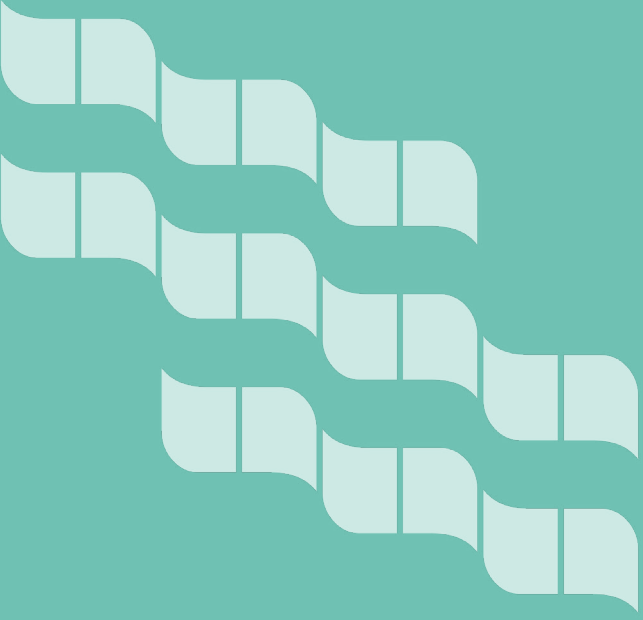
2. TAMPEREELLA ON MATALA KYNNYS KOMMENTOIDA JA KÄYTTÄÄ ARKKITEHTUURIA. ARKKITEHTUURIOHJELMA KANNUSTAA JA TOIMII ALUSTANA TÄLLE KESKUSTELULLE.

Arkkitehtuuri, kaupunkikuva ja kulttuuriympäristö ovat käsitteitä, joista puhumisen sekä kaupunkilaiset että eri alojen ammattilaiset saattavat kokea vaativana. Arkkitehtuurikeskustelun arkipäiväistäminen on tavoiteltavaa. Keskustelussa on oltava sijaa niin rakentamisen ammattilaisten kuin arkkitehtuurin käyttäjien puheenvuoroille.

Rakentamisen parissa toimivat ammattilaiset ja päättäjät kutsutaan pohtimaan rakennetun ympäristön arvoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Parhaassa ta-

Kuva: Laura Vanzo, Visit Tampere

Kuva: Annamaria Puumala

pauksessa rakentamisen ammattilaiset ja päätöksentekijät jakavat yhteisen käsityksen arkkitehtonisen laadun merkityksestä ja osaavat keskustella sen osatekijöistä. Arkkitehtuurikeskustelu voi olla kriittistä ja arkkitehditkin osallistuvat arkkitehtuurin jälki- ja uudelleenarviointiin. Suunnittelija voi kehittää ammatitaitoaan vierailemalla suunnittelukohteissaan vuosien jälkeen ja keräämällä palautetta käyttäjiltä.

Ammattialojen välistä vuoropuhelua tulee tukea jo koulutuksen aikana. Esimerkiksi arkkitehtiopinnoissa vahvistetaan viestintä- ja vuorovaikutustaitoja, rakennusalan koulutukseen sisällytetään arkkitehtuuriopintoja ja maisema-arkkitehtuurin opintoja tarjotaan arkkitehdeille ja rakennusarkkitehdeille. Myös poliittisille päätöksentekijöille annetaan koulutusta arkkitehtuurista ja rakennusperinnöstä.

Hyvää rakentamista nostetaan esiin palkitsemalla ja palkitsemisperusteita avataan myös päättäjille ja kaupunkilaisille, mikä voi toimia arkkitehtuurin yleisötyönä taidemuseoiden yleisötyön tapaan.

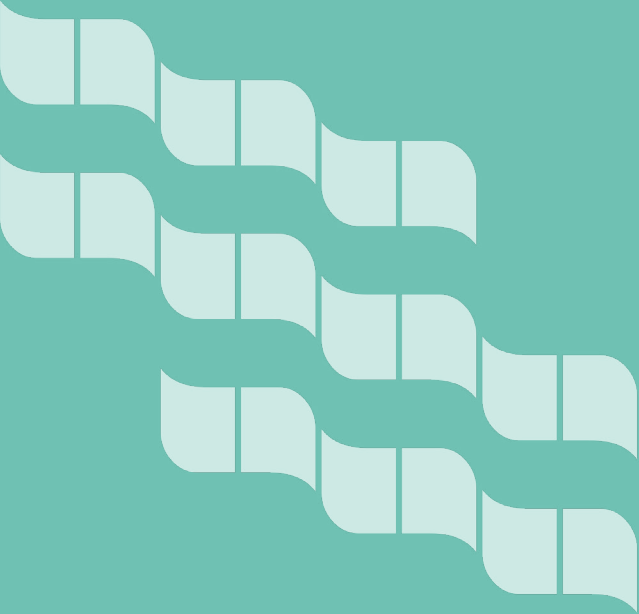
Tavoiteltavaa on, että tulevaisuudessa kaupunkilaiset keskustelevat mielellään arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön ilmiöistä. Kaupunkilaiset haastetaan mukaan arkkitehtuurikeskusteluun muun muassa tekemällä tunnetuksi olemassa olevaa rakennusperintöä suunnittelijoineen. Tamperelaisten arvoraakennusten arkkitehteja, kuten Wivi Lönnin, Raili ja Reima Pietilän sekä Bertel Strömmerin elämäntyötä esitellään yleisöluennoilla ja kaupunkikävelyillä. Lisäksi tuodaan keskusteluun modernin- ja nykyarkkitehtuurin arvoja. Konkreettisin esimerkein tuodaan hyvän arkkitehtuurin käsite läheisemmäksi ja ymmärrettäväksi.

Arkkitehtuurikeskustelua avataan nuorille heidän käyttämässään kanavissa. Työkäiset osallistuvat keskusteluun perinteisemmässä mediassa ja osallistumisen tilaisuuksiin mm. kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen päätöksenteon prosesseissa. Ikääntyneemmät kaupunkilaiset arvostavat edelleen seminaareja, esittelytilaisuuksia ja läsnäoloon perustuvia kävelykierroksia.

3. TAMPERE ON ARKKITEHTUURIKASVATUKSEN, -KOULUTUKSEN JA OPPIMISEN KÄRKIKAUPUNKI.

Arkkitehtuurikasvatusta voidaan toteuttaa eri tavoilla ja tasoisesti: kansalais-taitona, harrastuksena tai ammattina. Arkkitehtuurikasvatuksen mallissa aihe otetaan mukaan jo varhaiskasvatuksessa niin, että jokainen oppii huomioimaan ja vaikuttamaan rakennettuun ympäristöönsä sekä osallistumaan esimerkiksi oman oppimis- ja työympäristönsä suunnitteluun. Tämä tukee suunnittelijoiden ja käyttäjien välistä vuorovaikutusta jo suunnitteluvaiheessa.

Arkkitehtuurikasvatus kansalaistaitona lisää syvää ymmärrystä ympäristöstä sekä mahdollistaa siihen sitoutumisen ja vaikuttamisen. Arkkitehtuurikasvatukseen osallistuvilla on kykyä ja keinoja nauttia arkkitehtuurista ja rakennetusta ympäristöstä. He voivat myös arvioida sitä ja osallistua siitä käytävään keskusteluun. Aktiiviseen kansalaisuuteen kannustavaa arkkitehtuurikasvatusta voidaan kohdentaa lasten ja nuorten lisäksi aikuisiin muun muassa vapaassa sivistystyössä. Se on oppijälähtöistä niin, että ilmiöihin ja teemoihin sukellaan omista

lähtökohdista, ja osallistujilla on mahdollisuus vaikuttaa opetusmenetelmiin ja -painopisteisiin. Arkkitehtuurikasvatuksen osaamista ja osajien määrää on syytä lisätä täydennyskouluttamalla taidekasvattajia tai arkkitehtuurin ammattilaisia.

Arkkitehtuuri on myös monipuolinen harrastus, joka tuottaa elämyksiä, taitoja ja tietoa. Ympäristön hahmottamisen lisäksi arkkitehtuurikasvatuksen avulla voidaan tutustua suunnitteluprosesseihin sekä erilaisiin materiaaleihin ja työskentelymenetelmiin. Arkkitehtuuri on myös kehollista tilan kokemista: valon aistimista, äänimaisemia, tuoksua ja tunnelmia. Arkkitehtuuria tulee voida harrastaa kaikissa ikäluokissa vauvasta senioreihin niin tavoitteellisesti kuin mukavana ajanvietteenäkin.

Harrastusmahdollisuuksia tarjotaan osallistujalähtöisesti erilaisille ihmisille, niin toiminnallisena kaupunkiseikkailuna kuin keskustelupiirinä, taiteellisina työpajoina tai virtuaalitodellisuuden avulla.

Tampereella koulutetaan yliopistossa arkkitehteja ja ammattikorkeakoulussa rakennusarkkitehteja. Laajan ja tasokkaan koulutustarjonnan lisäksi huolehditaan alan ammattilaisten moninaisten urapolkujen tukemisesta. Arkkitehtuurikasvatuksen yksi tavoite on nuorten kannustaminen ammattiin. Täydennyskoulutuksen ja laadukkaan tapahtumatarjonnan avulla voidaan tukea myös ammatillista kehittymistä.

Arkkitehtuurikoulutuksen näkyminen mahdollistetaan katu- ja kaupunkikuvassa. Alan opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua kaupunkikuvan kehittämiseen esimerkiksi opiskelijakilpailujen ja -työpajojen ja niissä toteutettavien rakennelmien tai -teosten, kuten paviljonkien, kioskien, seinämaalausten tai tilateosten muodossa.

4. TAMPERE ON KAUPUNKI, JOSSA ARKKITEHDIT VOIVAT KEHITTYÄ JA INSPIROITUA: ARKKITEHTUURIN ALAN AMMATTILAISET HALUAVAT ASETTUA TAMPEREELLE HARJOITTAMAAN AMMATTIAAN. KAUPUNGISTA TULEE MYÖS VETOVOIMAINEN ARKKITEHTUURIMATKAILUN KOHDE.

Tampereella on mahdollisuus opiskella sekä arkkitehdiksi että rakennusarkkitehdiksi. On tärkeää, että parhaat ammattilaiset haluavat jäädä tai muuttaa Tampereelle, jolloin koulutussatsauksen vastineeksi saadaan alan parasta mahdollista osaamista. Tampereella opiskelleet tuntevat kaupungin ja jatkuvuus tuottaa mahdollisuuksia vahvojen ja kestävien visioiden luomiseksi kaupungin tulevaisuudesta. Alalla toimivat ovat ylpeitä siitä, että saavat toimia kotikaupunkinsa arkkitehtuurikentällä.

Kehittyvä ja vetovoimainen Tampere voi olla Suomen arkkitehti-intensiivisin kaupunki. Se luo edellytyksiä hyvälle arkkitehtuurille. Arkkitehtien pitovoima syntyy mielenkiintoisista työtehtävistä, alalle myönteisestä ilmapiiristä ja kollegiaalisuudesta. Sitä voidaan synnyttää myös täydennyskoulutuksella ja alan kiinnostavilla tapahtumilla ja näyttelyillä, jotka vetävät yleisöä myös muualta Suomesta ja maailmalta.

Kuva: Antti Hakala

Opiskelijat kiinnittyvät kaupunkiin opiskeluaikanaan, jolloin kursseja ja harjoitustöitä toteutetaan yhteistyössä paikallistoimijoiden kanssa. Myös yhteistyö eri koulutusalojen ja ammattiryhmien kanssa tukee ammatillista kehitystä ja kasvua sekä kiinnittymistä paikalliselle rakennusalan kentälle. Alalla työskentelevät ovat tietoisia kaikista koulutusaloista, joissa arkkitehtuurikasvatusta ja -koulutusta annetaan, jolloin luodaan puitteet saumattomalle yhteistyölle eri koulutusalojen välillä.

5. TAMPEREELLA KESTÄVÄN RAKENTAMISEN VALMIUKSIEN LISÄÄMINEN ON KESKEINEN OSA KAIKKEA ARKKITEHTUURIKASVATUSTA JA -KOULUTUSTA.

Kestävän rakentamisen valmiuksien lisääminen kaikilla arkkitehtuurikasvatuksen ja -koulutuksen tasoilla on keskeisessä roolissa kestävyysmurroksen saavuttamiseksi. Valmiuksien parantamisessa keskeiset toimenpiteet ovat ajantasaisen tiedon kerääminen ja yhteisten käsitteiden määrittely, tiedon jakaminen ja koulutus sekä uusien ratkaisujen kehittäminen kokeellisissa hankkeissa. Osaamisen lisääminen luo edellytyksiä kestävien innovaatioiden synnyttämiselle yrityksissä. Viranhaltijoiden kouluttautuminen luo edellytyksiä tunnistaa yritysten tarjoamat kestävät ratkaisut, arvioida niitä ja tukea niiden toteutusta. Kaupunkilaisten osallistuminen, tiedon ja tiedostamiskyvyn lisääminen nostavat vaatimustasoa kestävyteen liittyen ja tukevat rakennusalan kehittämistä.

Uusien kestävien innovaatioiden syntyminen edellyttää toimijoiden tietotaidon, osaamisen ja motivaation lisäämistä. Kestävän rakentamisen innovaatiotoiminnan tukeminen voi tehdä kaupungista edelläkävijän. Siinä tavoitteena on tukea yritysten tutkimus- ja kehitystoimintaa sekä mahdollistaa rakennusalan uusien innovatiivisten yritysten markkinoille pääsyä. Maailmanlaajuisesta näkökulmasta uudet kestävän rakennetun ympäristön innovaatiot voivat olla vaikuttavampia, kuin tunnettujen sovellusten paikallinen jalkauttaminen. Samalla uudet innovaatiot voivat tukea paikallista elinkeinoelämää.

Kuva: Mirella Mellonmaa, Visit Tampere

Kuva: HIMLA Architects

TAVOITE	1. TAMPEREELLA OSALLISTUMINEN ON LUONTEVA OSA KAUPUNKIELÄMÄÄ JA ASUINYMPÄRISTÖÖN VAIKUTTAMISEN MAHDOLLISUUKSIA. OSALLISUUS MYÖS SITOUTTAA MYÖNTEISELLÄ TAVALLA.
PÄÄTOIMENPIDE	A. Lisätään vuorovaikutusosaamista ja kehitetään vuorovaikutustapoja. Lisätään vuorovaikutuksen ja osallistumisen osaamista kaupungin organisaatioissa täydennyskoulutuksella ja resurssoinnilla. Kehitetään resurssiviisaita ja vaikuttavia vuorovaikutustapoja arkkitehtuurin laadun parantamiseksi.
VASTUUTAHO	Tampereen kaupunki
MITTARI	<ul style="list-style-type: none"> • Resurssoinnin seuranta • Täydennyskoulutuspäivien seuranta • Esittelyjen ja vuorovaikutustilaisuuksien määrän seuranta
VAIKUTUS	<p style="text-align: center;">●●○○○ Tampereen identiteetti ●●○○○ Kestävä arkkitehtuuri ●●○○○ Kustannustaso</p>
MUUT TOIMENPITEET	<p>B. Osallisuusagenttitoiminnan perustaminen. Perustetaan ns. osallisuusagenttitoimintaa kouluihin, päiväkoteihin ja muihin vastaaviin organisaatioihin. Agenteille suunnataan arkkitehtuurin ja osallistumisen koulutusta.</p> <p>C. Osallistumisen opetus kouluissa. Opetetaan koululaisille perustiedot osallistumisen mahdollisuuksista (esimerkiksi kaavoituksen osallistumismahdollisuudet).</p>

TAVOITE	2. TAMPEREELLA ON MATALA KYNNYS KOMMENTOIDA JA KÄYTTÄÄ ARKKITEHTUURIA. ARKKITEHTUURIOHJELMA KANNUSTAA JA TOIMII ALUSTANA TÄLLE KESKUSTELULLE.
PÄÄTOIMENPIDE	A. Perustetaan Tampereen arkkitehtuurigalleria. Arkkitehtuurigalleria on vuorovaikutteinen, digitaalinen alusta, joka esittelee monipuolisesti arkkitehtuuriohjelman tavoitteita toteuttavia kohteita. Kohteiden lisäksi nostetaan esiin onnistuneet osallistumisprosessit. Gallerialla kannustetaan ja palkitaan, tuodaan hyviä kohteita esille ja seurataan arkkitehtuuriohjelman toteutuneisuutta. Tuodaan hankkeiden kaikki osapuolet, kuten suunnittelijat, tilaaja, rakentaja ja kaavoitus näkyviksi.
VASTUUTAHO	Tampereen kaupunki, KAMU
MITTARI	Arkkitehtuurigallerian näkyvyys, arkkitehtuuriohjelman tavoitteita vastaavien kohteiden määrä ja laatu galleriassa
VAIKUTUS	<p style="text-align: center;">●●●●● Tampereen identiteetti ●●●●○ Kestävä arkkitehtuuri ●●●●○ Kustannustaso</p>
MUUT TOIMENPITEET	B. Yleisöluennot ja kaupunkikävelyt. Järjestetään yleisöluentoja ja kaupunkikävelyitä yhteistyössä erilaisten toimijoiden kanssa. Tuetaan kolmannen sektorin järjestämiä yleisöluentoja ja kaupunkikävelyjä esim. Tampereen arkkitehtuuri- ja designviikon yhteydessä.

TAVOITE	3. TAMPERE ON ARKKITEHTUURIKASVATUKSEN, -KOULUTUKSEN JA OPPIMISEN KÄRKIKAUPUNKI.		
PÄÄTOIMENPIDE	A. Integroidaan arkkitehtuurikasvatus osaksi varhaiskasvatusta ja peruskoulujen opetusta. Luodaan arkkitehtuurikasvatuksen malli, jossa se ymmärretään kansalaiskasvatuksena, joka kuuluu kaikkeen kasvatukseen monialaisesti ja toiminnallisesti. Kartoitetaan, millaisia arkkitehtuuri- ja ympäristökasvatukseen liittyviä toimijoita ja osajia Tampereella on. Tuetaan vapaan sivistystyön ja kolmannen sektorin arkkitehtuurikasvatuksen toimintaedellytyksiä.		
VASTUUTAHO	Varhaiskasvatus, perusopetus, Taidekaari, Rulla, kartoituksen pohjalta löydettyt muut arkkitehtuuri- ja ympäristökasvatukseen liittyvät toimijat		
MITTARI	Arkkitehtoniseen kasvatukseen osallistuvien lasten lukumäärä		
VAIKUTUS	●●○○○ Tampereen identiteetti	●○○○○ Kestävä arkkitehtuuri	●●○○○ Kustannustaso
MUUT TOIMENPITEET	B. Opettajien ja arkkitehtien arkkitehtuurikasvatuskoulutus. Järjestetään arkkitehtuuriopetusta täydennyskoulutuksena taidekasvattajille. Järjestetään pedagogista koulutusta arkkitehteille ja rakennusarkkitehteille. C. Opiskelijoiden interventioiden tukeminen. Tuetaan arkkitehti- ja rakennusarkkitehtikoulutuksen mahdollistamia interventioita, jotka näkyvät kaupunkikuvassa esimerkiksi erilaisina hankkeina, toteutuksina tai näyttelyinä, jotka voivat ilahduttaa, yllättää ja herättää ajatuksia.		

TAVOITE	4. TAMPERE ON KAUPUNKI, JOSSA ARKKITEHDIT VOIVAT KEHITTYÄ JA INSPIROITUA: ARKKITEHTUURIN ALAN AMMATTILAISET HALUAVAT ASETTUA TAMPEREELLE HARJOITTAMAAN AMMATTIAAN. KAUPUNGISTA TULEE MYÖS VETOVOIMAINEN ARKKITEHTUURIMATKAILUN KOHDE.		
PÄÄTOIMENPIDE	A. Korkeakoulujen harjoitustyöt ja yliopistoyhteistyö. Toteutetaan korkeakoulujen harjoitustöitä ja kursseja yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. B. Arkkitehtuuritapahtumat. Tarjotaan monipuolisia ja laadukkaita arkkitehtuuritapahtumia. Jatketaan Tampereen arkkitehtuuri- ja designviikon tukemista.		
VASTUUTAHO	Päätoimenpide A: yliopisto, TAMK Päätoimenpide B: TAD ry, TamSAFA		
MITTARI	Päätoimenpide A: • Harjoitustöiden määrä • Kurssien määrä Päätoimenpide B: • Tapahtumien määrä • Tapahtumien osallistujamäärä		
VAIKUTUS	●●●○○ Tampereen identiteetti	●○○○○ Kestävä arkkitehtuuri	●●○○○ Kustannustaso

TAVOITE	5. TAMPEREELLA KESTÄVÄN RAKENTAMISEN VALMIUKSIEN LISÄÄMINEN ON KESKEINEN OSA KAIKKEA ARKKITEHTUURIKASVATUSTA JA -KOULUTUSTA.		
PÄÄTOIMENPIDE	<p>A. Kestävyys arkkitehtuurikasvatuksessa ja -koulutuksessa. Huomioidaan kestävyys ja lisätään sen valmiuksia kaikilla tasoilla arkkitehtuurikasvatuksessa ja -koulutuksessa. Jaetaan ja koulutetaan kokonaisvaltaisesti kestävään arkkitehtuuriin liittyvää tietotaitoa kaikille ikäryhmille ja myös päättävissä asemassa oleville. Varmistetaan, että opetus on osa ammatillista koulutusta sekä jatkokoulutusta.</p> <p>B. Määritelmät ekologisesti kestävästä rakentamisesta käsitteille. Asetetaan määritelmät ja mittarit valituille keskeisimmille ekologisesti kestävästä rakentamisesta käsitteille, joita tavoitellaan (esimerkiksi hiilijalan- ja kädenjälki sekä kiertotalous) yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Tarkennetaan käytetty raja- ja kirjataan ne läpinäkyvästi kunkin hankkeen alussa, tavoitteiden asettamisen yhteydessä.</p>		
VASTUUTAHO	<p>Päätoimenpide A: yliopisto, Tiili, koulut, vapaan sivistystyön järjestäjät</p> <p>Päätoimenpide B: Tampereen kaupunki, tilaaja yhdessä konsultin kanssa, asiantuntijat</p>		
MITTARI	<p>Päätoimenpide A:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kurssien ja kurssilaisien määrällinen tilastoiminen ja tarkasteleminen • Onnistuneen opetuksen ja koulutuksen vaikutusten esittely, esimerkiksi harjoitustyönäyttelyt <p>Päätoimenpide B:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ympäristöministeriön kansallinen, avoin ja päivittyvä tietokanta, uusimmat määritelmät ja mittarit • Hiilijalan- ja kädenjälkilaskelmat • Energiatohokkuuslaskelmat • Asukastyytyväisyys • Viherkerroin • Liikenteen päästömittari 		
VAIKUTUS A	<p>● ○ ○ ○ ○</p> <p>Tampereen identiteetti</p>	<p>● ● ● ○ ○</p> <p>Kestävä arkkitehtuuri</p>	<p>● ● ○ ○ ○</p> <p>Kustannustaso</p>
VAIKUTUS B	<p>● ○ ○ ○ ○</p> <p>Tampereen identiteetti</p>	<p>● ● ● ● ●</p> <p>Kestävä arkkitehtuuri</p>	<p>● ● ○ ○ ○</p> <p>Kustannustaso</p>
MUUT TOIMENPITEET	<p>C. Täydennyskoulutus ja kurssit. Perustetaan yliopiston tuella kestävästä rakentamisesta täydennyskoulutusohjelma. Järjestetään kaikille koulutustasoille teemapäiviä tai kursseja.</p> <p>D. Kestävästä rakentamisesta asiantuntemus. Huomioidaan hankinnoissa ja resurssoinnissa kestävästä rakentamisesta asiantuntemus.</p> <p>E. Kestävästä rakentamisesta foorumi. Tampere toimii aktiivisena osapuolena verkostoissa, joissa kerätään ja jaetaan tietoa kestävästä rakennetun ympäristön teemoista. Järjestetään kestävästä rakentamisesta foorumi, joka koostuu myös vapaamuotoisista, säännöllisesti järjestettävistä keskustelutilaisuuksista, joissa osapuolien on mahdollisuus tuoda esille kokemuksia kestävästä rakentamisesta.</p> <p>F. Kestävästä rakentamisesta tiedon päivityssuunnitelma. Laaditaan ekologisesti kestävästä rakentamiseen liittyvän tiedon päivityssuunnitelma, joka sisältää aikataulun ja vastuutahot. Varmistetaan tiedon päivittäminen vähintään kansallisten määräysten muuttuessa. Kootaan hyvien käytäntöjen tietokanta, johon kerätään olennaista tietoa kestävästä rakennetun ympäristön ratkaisuista. Lähteinä ovat esimerkiksi kaupungin ja yritysten kansallisista ja kansainvälisistä verkostoista saatava tieto sekä tutkimuslaitosten hankkeet ja kirjallisuuskatsaukset. Seurataan hyvien käytäntöjen käyttöönottoa systemaattisesti.</p> <p>G. Hankkeiden kestävyysvaikutuksista tiedottaminen. Tiedotetaan osallisia erilaisten ympäristöön ja rakennuksiin kohdistuvien hankkeiden yhteydessä hankkeiden kestävyysvaikutuksista.</p>		

4 ARKKITEHTUURIOHJELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA

Arkkitehtuuriohjelman pääteemoille, joita ovat kaupungin identiteetti ja kestävä arkkitehtuuri, on kirjattu tavoitteet. Muille neljälle teemalle on kirjauksia teemoittain jäsennellyistä toimenpiteistä tavoitteiden lisäksi. Toimenpiteille on nimetty vastuutahot, jotka ovat pääosin kaupunkiorganisaation sisällä olevia palvelualueita, -ryhmiä ja -yksiköitä. Joukossa on myös organisaatioita ja järjestöjä, jotka ovat olleet edustettuna ohjelman laadinnassa ja pitävät arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön laatua tavoitteenaan toiminnassaan muutoinkin tai joilla se on osa ydintehtävää. Hyvän ja laadukkaan rakennetun ympäristön ja arkkitehtuurin edistäminen on tärkeää kaikilla kaupungin toimialoilla, joilla siihen voidaan vaikuttaa. Arkkitehtuuriohjelman toimenpiteiden läpiviemistä tehdään osin vastuutahojen perustoiminnan prosesseissa, mutta osin se vaatii erillistä paneutumista ja resurssia.

Digitaalisen arkkitehtuurigallerian perustaminen on arkkitehtuuriohjelmaan kirjattu toimenpide, jolla voidaan seurata ohjelman vaikutusta alan kehitykseen Tampereella. Sen lisäksi, että gallerian perustaminen on itsessään toimenpide, voidaan sillä seurata ja todentaa muidenkin ohjelman toimenpiteiden toteutuneisuutta. Digitaalinen galleria toimii virtuaalisena näyteikkunana Tampereen arkkitehtuurille. Kohteita voidaan esitellä eritellen juuri niitä näkökulmia, joilla ne toteuttavat arkkitehtuuriohjelman tavoitteita. Rakennushankkeiden osapuolet voidaan kutsua tarjoamaan hankettaan galleriaan. Hankkeita arvioidaan ja niistä voidaan järjestää kaupunkilaisille ja ammattilaisille suunnattuja kyselyitä, haastatteluita tai äänestyksiä. Näin toimimalla toteutetaan ja mahdollistetaan paikallisesta arkkitehtuurista Tampereella käytävää keskustelua ja vakiinnutetaan sellaisen käyminen osaksi aktiivista kaupunkilaisuutta.

Hankkeiden seurannan ja kyselyiden tulosten pohjalta ohjataan arkkitehtuuriohjelman toimenpiteiden painopisteitä. Arkkitehtuuriohjelman toteutuneisuutta arvioidaan vuosina 2028-2030, minkä jälkeen ohjelman sisältämiä toimenpiteitä voidaan tarkentaa ja lisätä kaudelle 2030-2050. Vastuutahot sitoutuvat seurantaan omassa toiminnassaan.

5 ARKKITEHTUURIOHJELMAN UUDISTAMISTYÖ

PÄÄTÖKSENTEON VAIHEET

Valtioneuvosto hyväksyi 20.1.2022 Suomen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman 2022–2035. Edellinen, ensimmäinen valtakunnallinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma julkaistiin vuonna 1998.

Valtioneuvoston päätöksen v.1998 jälkeen Suomessa on laadittu paikallisia arkkitehtuuripoliittisia ohjelmia noin 20 kaupungissa ja alueella. Tampereen kaupunki julkaisi paikallisen arkkitehtuuriohjelmansa vuonna 2007. Monet ohjelman toimenpiteet ovat toteutuneet, mistä esimerkkejä ovat kaupunkikuvatoimikunta ja Tampereen arkkitehtuuri- ja designviikko.

Kaupungin johtoryhmä päätti 1.6.2021, että kaupunkiympäristön suunnittelun palveluryhmä vastaa Tampereen arkkitehtuuriohjelman uudistamistyön valmistelusta ja että valmisteluun asetetaan ohjausryhmä. Pormestari Anna-Kaisa Ikonen asetti 18.10.2021 arkkitehtuuriohjelman uudistamisen ohjausryhmän.

YLEISÖTILAISUUDET

Yhteiseksi koetun ja toimivan arkkitehtuuriohjelman laatimiseen on otettu mukaan niin kaupunkilaiset, päättäjät, suunnittelijat, toteuttajat kuin sidosryhmätkin. Osana Tampereen kaupungin arkkitehtuuriohjelman uudistamista on järjestetty seitsemän kaikille avointa keskustelutilaisuutta vuosina 2019–2021 yhteistyössä Suomen Arkkitehtiliiton Tampereen paikallisosaston TamSAFA:n kanssa. Tilaisuuksissa käydyn vuoropuhelun avulla on muodostettu yhteistä käsitystä Tampereen tulevasta arkkitehtuuriohjelmasta.

Keskustelu Tampereen arkkitehtuuriohjelman päivittämisestä aloitettiin 2019 järjestetyllä avoimella seminaarilla, jonka tuloksena saatiin paljon hyödyllistä tietoa osallistujilta jatkotyön pohjaksi. Vuonna 2020 järjestettiin kolme vuorovaikutustilaisuutta, joissa ideoitiin Tampereen arkkitehtuuripolitiikkaa eri näkökulmista. Tilaisuuksissa käsiteltiin yleisten alueiden, asumisen, rakennusperinnön ja julkisen rakentamisen teemoja. Vuonna 2021 järjestetyissä kolmessa tilaisuudessa käsiteltiin asuin-, uudis- ja täydennysrakentamista, rakennusperintöä, kestävää kehitystä ja rakennusalan roolia. Kaikkien tilaisuuksien ideat on koottu, ja niitä on hyödynnetty arkkitehtuuriohjelman sisällön tuottamisessa.

KYSELYT KAUPUNKILAISILLE JA AMMATTILAISILLE

Tampereen arkkitehtuuriohjelman sisällön tuottamisen tueksi tehtiin kysely, jolla kartoitettiin vastaajien kokemuksia, mielipiteitä ja toiveita rakennetusta kaupunkiympäristöstä sekä arkkitehtuurista. Kysely toteutettiin verkkokyselynä ja se oli avoinna 10.–23.1.2022 välisen ajan. Kyselyn raportti julkaistiin 15.2.2022.

Kysymykset kohdennettiin sekä kaupunkilaisille että rakennus- ja suunnittelualojen ammattilaisille. Vastauksia saatiin yli 2 700, joista kaupunkilaisille suunnattuun kyselyyn vastauksia oli 2 630 ja rakennus- ja suunnittelualan ammattilaisille suunnattuun kyselyyn vastauksia oli 130. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty arkkitehtuuriohjelman sisällön laatimisessa.

Toinen kysely järjestettiin 1.–14.11.2022, jossa ohjelman luonnoksesta kerättiin kommentteja ja näkemyksiä kaupunkilaisilta, järjestöiltä ja muilta tahoilta. Saatujen kommenttien perusteella muokattiin luonnosta ja lisättiin siihen tavoitteita ja toimenpiteitä esimerkiksi arkkitehtuurikasvatukseen ja osallistumiseen liittyen.

TEEMARYHMÄTYÖSKENTELY

Arkkitehtuuriohjelman sisältö on tuotettu yhteistyössä teemaryhmien kanssa. Ryhmien teemat ovat kaupungin identiteetti, kestävä rakentaminen, kaupunkiympäristö, historiallinen jatkuvuus, uudis- ja täydennysrakentaminen sekä vuorovaikutus ja koulutus. Teemaryhmät ovat koostuneet asiantuntijajäsenistä sekä sidosryhmien edustajista. Teemaryhmät kokoon-tuivat vuosien 2021– 2022 aikana kolme kertaa kaikkien ryhmien yhteiseen tilaisuuteen ja lisäksi järjestettiin 24 erillistä teemaryhmän kokousta. Teemaryhmät laativat arkkitehtuuriohjelman teemakohtaiset sisällöt, tavoitteet ja toimenpiteet. Työskentelyssä hyödynnettiin yleisötilaisuuksien ja kyselyn tuloksia.

TYÖRYHMÄT

OHJAUSRYHMÄ

- pj. Jännti Aleks, apulaispormestari, kaupunkiympäristö
- Ekman Janne, TamSAFA
- Helimo Matti, apulaispormestari, sivistyspalvelut
- Jaskanen Leena, Karala Saara, rakennusvalvonta
- Kalakoski Iida, Tampereen yliopisto
- Karppinen Elina, asemakaavoitus
- Liimola Anne, kaupunkikuvatoimikunta
- Lyyra-Seppänen Anna, Pirkanmaan maakuntamuseo
- Myllyharju Taina, Tampereen taidemuseo
- Montonen Hanna, asemakaavoitus, ohjausryhmän sihteeri
- Nurminen Mikko, johtaja, kaupunkiympäristön palvelualue
- Suihko Mika, Pirkanmaan rakentajat ry
- Viljakka Jarmo, kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka

KAUPUNGIN IDENTITEETTI

- pj. Jaskanen Leena, rakennusvalvonta
- Brusin Suvi, nuorisovaltuusto
- Heino Noora, Visit Tampere Oy
- Katajamäki Mirkka, yleiskaavoitus
- Liuttunen Antti, Museokeskus Vapriikki
- Siitonen Mikko, Strateginen hankekehitys

KESTÄVÄ RAKENTAMINEN

- pj. Inha Laura, ilmasto- ja ympäristöpolitiikka
- Joensuu Tuomo, ESC Oy
- Lehtinen Taru, Tampereen yliopisto
- Puhakka Juhani, Tampereen opiskelija-asuntosäätiö
- Suihko Mika, Pirkanmaan rakentajat PIRA ry
- Väänänen Ida, BST-Arkkitehdit Oy

KAUPUNKIYMPÄRISTÖ

- pj. Lindfors Jukka, kaupunkiympäristön suunnittelu
- Hastio Pia, yleiskaavoitus
- Karppinen Sanna, Kangasalan kaupunki
- Kauppinen Janne, Tampereen taidemuseo
- Kuusela Kaisu, Tampereen kaupunkiseutu
- Seimelä Katja, liikennejärjestelmän suunnittelu
- Tolvanen Tähkä, nuorisovaltuusto

HISTORIALLINEN JATKUVUUS

- pj. Lyyra-Seppänen Anna, Pirkanmaan maakuntamuseo
- Lusa Leena, TamSAFA
- Lyytinen Hanna, Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen
- Nyman Antti, Nyman arkkitehdit Oy
- Rahkonen Riikka, asemakaavoitus
- Surakka Katarina, asemakaavoitus

UUDIS- JA TÄYDENNYSRAKENTAMINEN

- pj. Viljakka Jarmo, Kiinteistö, tilat ja asuntopolitiikka
- Ekman Janne, Arkkitehtitoimisto NOAN
- Karala Saana, rakennusvalvonta
- Kontukoski Petri, Arkkitehdit Kontukoski Oy
- Laakkonen Iina, asemakaavoitus
- Laaksonen Topi, HIMLA arkkitehdit Oy

VUOROVAIKUTUS JA KOULUTUS

- pj. Kalakoski Iida, Tampereen yliopisto
- Hakula Anna, Arkkitehtuurikoulu Tiili/Tampereen arkkitehtuurikasvatus ry
- Järvinen Heidi, Tampereen Arkkitehtikilta TamArk
- Kaitala Tytti, Tampereen yliopisto
- Liimola Anne, kaupunkikuvatoimikunta
- Narjus Ila, TAD ry
- Syreeni Milja, nuorisovaltuusto

KONSULTIT

- Jolma Kasmir, Arkkitehdit LSV Oy – Jolma Arkkitehdit -työyhteisliittymä
- Korhonen Eeva, Arkkitehdit LSV Oy – Jolma Arkkitehdit -työyhteisliittymä
- Lehtinen Taru, Arkkitehdit LSV Oy – Jolma Arkkitehdit -työyhteisliittymä

LIITTEET

KÄSITTEET

ELINKAARI

Rakennuksen elinkaarella tarkoitetaan jaksoa maankäytön ja rakentamisen suunnittelusta ja raaka-aineiden hankinnasta rakentamiseen, käyttöön ja aina rakennuksen purkuun ja purkut tuotteiden lajitteluun saakka. Kestävässä rakentamisessa ympäristö-, kulttuuri- ja talousvaikutuksia tarkastellaan koko elinkaaren ajalta tavoitteena mahdollisimman pitkä elinkaari. Elinkaari-sanaa käytetään myös kuvastamaan tarkasteluissa tai laskennassa käytettyä tarkastelujaksoa huolimatta rakennuksen todellisesta elinkaaresta ja iästä. Käytännössä tilaaja määrittelee rakennuksen tavoitellun käyttöiän, elinkaaren ohjaamaan suunnitteluvaiheen valintoja. Elinkaaren vaiheet kuvataan kansallisella tasolla hiilijalanjalkiohjauksen yhteydessä.

ENERGIASIIRTYMÄ

Energiasiirtymä tarkoittaa asteittaista vapautumista fossiilisiin polttoaineisiin perustuvasta tuotannosta ja kuluksista. Siinä keskeistä on uusiutuviin energianlähteisiin vaihtaminen teknologisiin ratkaisuihin ja innovaatioihin perustuen. Rakennetussa ympäristössä tämä edellyttää paitsi uusiutuvan energian käyttöönottoa myös energian säästötoimenpiteitä.

ENERGIATEHOKKUUS

Energiatehokkuus kuvastaa tuotetun energian ja sen tuotaman hyödykkeen välistä hyötysuhdetta: mitä vähemmän energiaa tarvitaan esimerkiksi rakennuksen ja sen olosuhteiden käyttämiseen ja ylläpitoon, sitä energiatehokkaampi rakennus on kyseessä. Suomessa rakennusten energiatehokkuus asetetaan ja ohjeistetaan kansallisissa asetuksissa.

HIILIJALANJÄLKI

Rakennuksen hiilijalanjälki tarkoittaa hiilidioksidipäästöjä, joita se tuottaa koko elinkaarensa aikana raaka-aineiden valmistuksesta rakennuksen purkuun. Toisinaan hiilijalanjäljellä tarkoitetaan hiilidioksidin lisäksi kaikkia kasvihuonekaasupäästöjä, jolloin puhutaan hiilidioksidiekvivalentista (CO₂e). Kansallisen elinkaaren hiilijalanjälkeen liittyvän lainsäädännön ja ohjeistuksen on tarkoitus astua voimaan 2020-luvun puoliväliin mennessä.

HIILIKÄDENJÄLKI

Hiilikädenjälki kuvastaa positiivisia ympäristövaikutuksia, joita ei olisi syntynyt ilman hanketta tai rakennusta. Näitä voivat olla esimerkiksi rakennuksen tuotteiden uudelleenkäytöllä tai materiaalien kierrätyksellä vältettävät päästöt, pitkäikäiset hiilivarastot sekä rakennuksen tuottama ylijäävä uusiutuva energia. Hiilikädenjälkeä ei vähennetä hiilijalanjäljestä. Hiilikädenjäljen laskentaan on eurooppalaisia standardeja. Kansallisen tason lainsäädännön ja ohjeistuksen on tarkoitus astua voimaan 2020-luvun puoliväliin mennessä hiilijalanjälkilaskennan yhteydessä.

HIILINEUTRAALI RAKENTAMINEN

Hiilineutraalissa rakentamisessa rakennuksen elinkaaren nettohiilijalanjälki on nolla. Tällöin hiilijalanjälkeä tuottavat tekijät on kompensoitu esimerkiksi hiilinielujen avulla. Hiilinielulla tarkoitetaan niin ikään hiilivarastoja, jotka aktiivisesti sitovat hiiltä ilmakehästä. Tällaisia ovat esimerkiksi metsät, rakennetussa ympäristössä puistot tai rakennuksissa rakennusmateriaalina käytetty puu. Tampere pyrkii hiilineutraaliksi vuoteen 2030 mennessä.

KAUPUNKIKUVA

Kaupunkikuva on etenkin visuaalinen osa koettua rakennettua ja kaupunkiympäristöä, joka muodostaa kaupungin, kaupunginosan tai alueen tunnistettavan identiteetin. Kaupunkikuvaan liittyy esteettisten ja arkkitehtonisten arvojen lisäksi myös sosiokulttuurisia arvoja ja merkityksiä, jotka kertovat paikan kulttuurista ja historiasta. Kaupunkimaisema kuvastaa tavallisemmin vastaavaa ei-urbaania ympäristöä.

KERROKSELLISUUS

Kaupungin visuaalinen ominaisuus, jossa vanha ja uusi arkkitehtuuri, rakennettu ympäristö ja sosiokulttuuriset merkitykset lomittuvat ja kietoutuvat yhteen. Siinä arvotetaan ja säilytetään sekä kaupunkikuvallisia että historiallisia kerrostumia osana kaupungin kasvua, kehitystä ja identiteettiä.

KIERTOTALOUS

Kiertotalous pyrkii vähentämään jätettä ja luonnonvarojen käyttöä ylläpitämällä tuotettujen resurssien arvoa mahdollisimman pitkään vastauksena luonnonvarojen ylikulutukseen. Rakentamisessa kiertotaloudella tarkoitetaan sellaista tuotanto- ja kulutusmallia, jossa olemassa olevat materiaalit ja tuotteet hyödynnetään turvallisesti mahdollisimman pitkälle uudelleen käyttämällä, korjaamalla, vuokraamalla, jakamalla ja kierrättämällä. Tämä pidentää tuotteiden ja koko rakennuksen elinkaarta. Kansallisen tason tavoitteena on luoda kiertotaloudesta talouden uusi perusta vuoteen 2035 mennessä.

KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Kulttuuriympäristö on erilaisista ja eri-ikäisistä maisemista, rakennetuista ympäristöistä ja arkeologisesta perinnöstä muodostuva kokonaisuus, jossa näkyy ihmisen toiminta ja vuorovaikutus luonnon kanssa läpi historian.

LUONNONMUKAINEN RAKENTAMINEN

Luonnonmukaisessa rakentamisessa pyritään luontoa säästäviin ja luontoon soveltuviin ratkaisuihin. Siinä pyritään hyödyntämään luonnosta saatavia materiaaleja ja siinä ilmeneviä prosesseja, sekä välttämään riippuvuutta tekniikasta minimoiden teollinen prosessointi. Luonnonmukaisuutta sovelletaan myös rakennetussa ympäristössä sen koettujen ja tutkittujen terveyshyötyjen vuoksi. Luonnonmukaisen rakentamisen voidaan ajatella perustuvan perinteiseen rakentamiseen ja rakennetekniikoihin.

MAISEMARAKENNE

Maisemarakenne on maastorakenteen sekä siinä toimivien luonnon- ja kulttuuriprosessien muodostama muuntuva kokonaisuus, jonka perusosia ovat maa- ja kallioperä, ilmasto, vesi, elollinen luonto ja kulttuurisysteemi. Maisemarakenne on osa alueen identiteettiä ja sen tunteminen auttaa alueen ymmärtämisessä.

OSALLISUUS

Osallisuudessa eri toimijat ja henkilöt voivat aktiivisesti olla osallisina, osallistua ja vaikuttaa käynnissä olevaan prosessiin tai hankkeeseen. Osallisuutta voidaan toteuttaa esimerkiksi työpajojen, keskustelujen tai yhteissuunnittelun avulla.

RAKENNUSSUOJELU

Rakennussuojelu on rakennetun ympäristön suojelua, jonka tavoitteena on kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten tai alueellisten kokonaisuuksien suojeleminen. Lisäksi tavoitteina ovat esimerkiksi merkittävien arkkitehtien töiden turvaaminen ja eri rakennustyyppien esimerkkien säilyttäminen. Rakennussuojelu on osa kulttuuriperinnön ja sitä kautta myös kansallisen identiteetin suojelua. Kansallisella tasolla rakennussuojelu taataan rakennusperinnön suojelulailla, jossa rakennusperinnön merkittävyyttä arvioidaan rakennuksen harvinaisuuden, tyyppillisyyden, edustavuuden, alkuperäisyyden sekä historiallisen todistusvoimaisuuden ja kerroksellisuuden näkökulmista.

RESILIENSSI

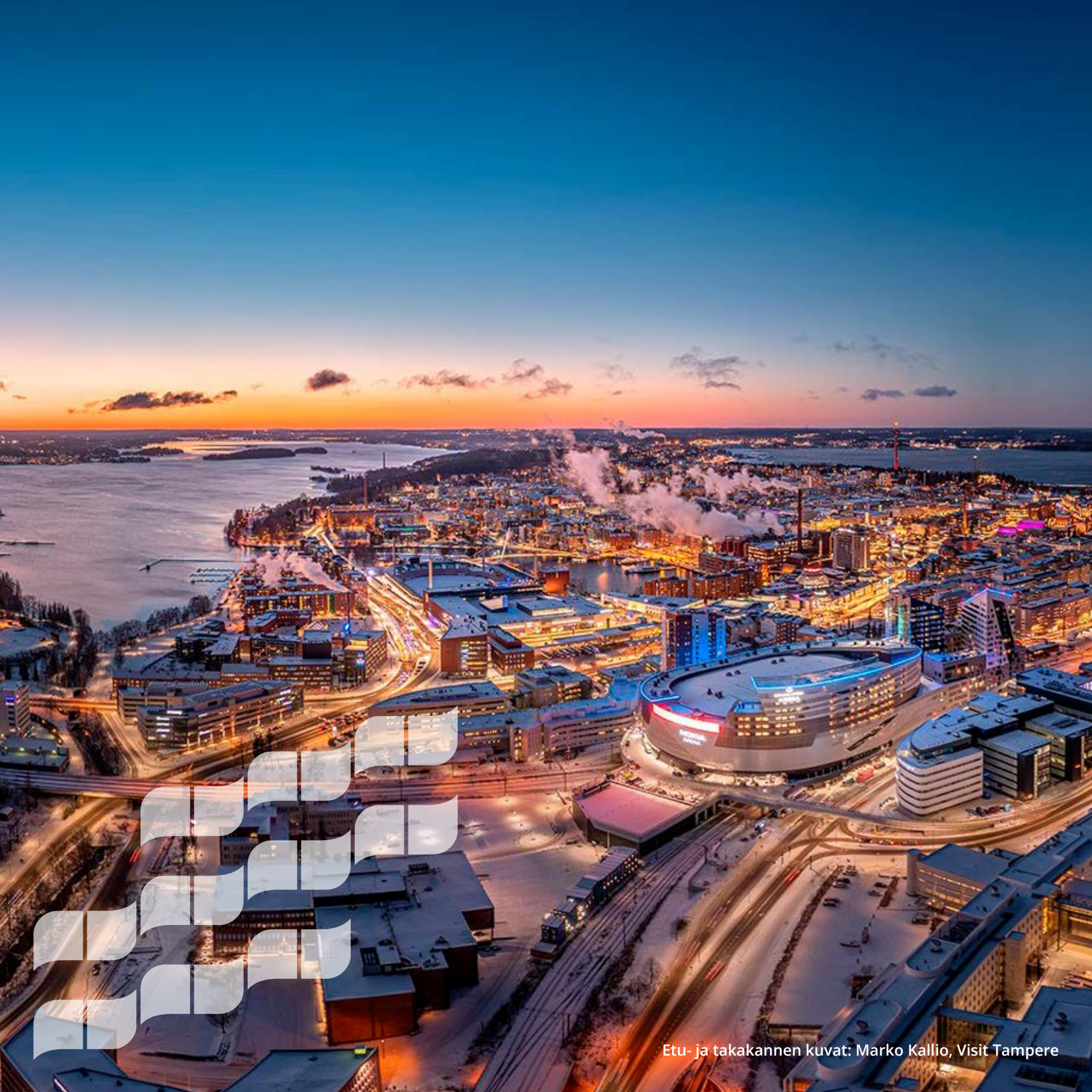
Resilienssi tarkoittaa sopeutumiskykyä tai muutoksen sietokykyä. Se kuvastaa sosio-ekologisen järjestelmän, yhteiskunnan ja ympäristön välisen vuorovaikutussuhteen kykyä mukautua äkilliseen tai yllättävään muutokseen, palautua siitä ja uudelleenorganisoida sen keskellä niin, että keskeiset toiminnot, rakenteet ja prosessit säilyvät. Resilienssin tarkoitus on kaikissa määritelmässä suojata ja ennakoida joustavuudella jotakin systeemin ominaisuutta haavoittuvuudelta ja vahvistaa sitä. Resilientti järjestelmä on sellainen, joka kykenee aina järjestyksen jälkeen rakentamaan uudelleen jonkinlaisen toimivan infrastruktuurin, joka ei kuitenkaan välttämättä ole samanlainen kuin ennen.

VESISTÖ- JA VIHERRAKENNE

Viherrakenne tarkoittaa yhdyskuntarakenteen kasvullisten alueiden ja niiden välisten viheryhteyksien muodostamaa verkostoa. Käsitteeseen lukeutuvat kaikki – myös pienet – kasvulliset alueet kaavoista ja maanomistuksesta riippumatta. Vesistö- ja viherrakenne kattaa viherrakenteen lisäksi myös vesialueet.

LYHENTEET

LYHENNE	SELITYS
AKA	Asemakaavoitusyksikkö
ELY	ELY-keskus: Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus, Tampereen alueella Pirkanmaan ELY-keskus
ILY	Ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikkö
IOH	Infraomaisuuden hallintayksikkö kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito- palveluryhmässä
JURY	Julkisen taiteen ohjausryhmä
KAMU	Sivistyspalveluiden tiimi kaupunkitasoisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä kansalaistoiminnan tukemisen ja kumppanuuksien kehittämisen koordinoinniksi. KAMU vastaa Tampereen osallisuus- ja yhteisöllisyysuunnitelman laadinnasta.
KAUPSU	Kaupunkiympäristön suunnittelu -palveluryhmä
KAUKU	Kaupunkikuvatoimikunta
KITIA	Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä
LIPA	Liikuntapalvelut
LISU	Liikennejärjestelmän suunnittelu yksikkö
PIRA	Pirkanmaan Rakentajat PIRA ry
RARY	Rakennuttamisyksikkö kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito -palveluryhmä
RAVA	Rakennusvalvonta
Rulla	Tampereen lastenkulttuurikeskus
Taidekaari	Perusopetuksen kulttuurikasvatusohjelma
TamSAFA	Tampereen seudun arkkitehdit, Suomen Arkkitehtiliiton paikallisosasto
TEKSU	Kuntatekniikan suunnittelu
Tiili	Arkkitehtuurikoulu Tiili, Tampereen arkkitehtuurikasvatus ry
VIHU	Viheralueet ja hulevedet -yksikkö
YKA	Yleiskaavoitusyksikkö

Etu- ja takakannen kuvat: Marko Kallio, Visit Tampere